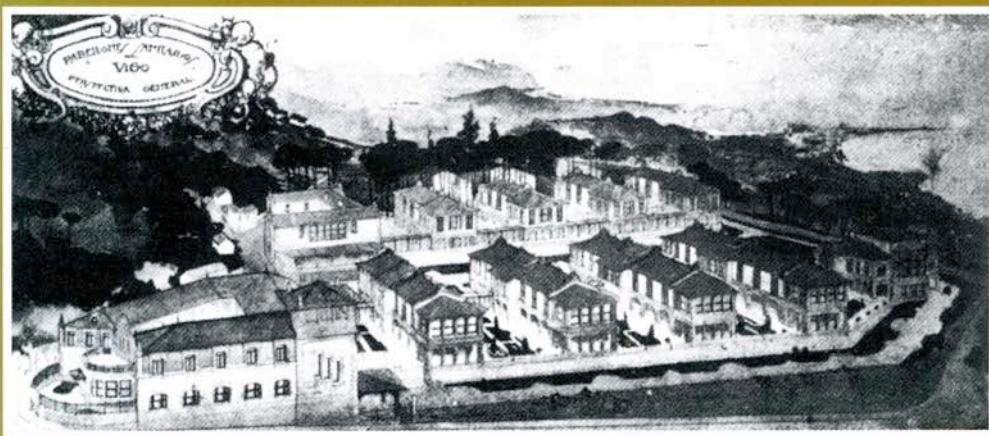


LALO VAZQUEZ XIL (Cronista Oficial de Vigo)

DENDE O "ELDUAYEN" Ó "NICOLAS PEÑA"

*Un século e algo más
de historia hospitalaria*



DENDE O "ELDUAYEN" Ó "NICOLAS PEÑA"

UN SÉCULO E ALGO MÁIS DE HISTORIA
HOSPITALARIA

Por **Lalo Vázquez Xil**
(Cronista Oficial de Vigo)

INTRODUCCIÓN

Cando souben que ía ter a honra, como xerente, de organiza-lo primeiro centenario do Hospital Nicolás Peña axiña acudíu á miña mente a importancia de aportar á memoria histórica da cidade unha publicación, un libro que recollera as orixes do noso centro asistencial.

O libro é un perfecto elemento divulgativo, fronte ós medios mais modernos, xa que ten o innegable sabor da antigüidade.

Xa postos, e ca inestimable axuda do noso director de xestión, Xosé Novo, acordamos escoller un home que pola súa traxectoria está intimamente ligado á cidade e ó hospital: Lalo Vázquez Xil.

Lalo, Cronista Oficial de Vigo, é a persoa que mellor podería achegarnos, como si dun paseo fose, ós segredos do noso centro. Unha historia amena, de fácil lectura, que nos sitúa no século XIX e nos fai voar ata o mundo actual polo campo da asistencia sanitaria.

Non podería deixar de falar aquí dun tesouro intrínseco ó hospital e que acertadamente xa se lle recoñece públicamente. Pasados cen anos dende a súa creación, ningúén olvida o esforzo de traballadores e relixiosos ó servicio da enfermidade e dos valores dos pobres.

O nivel dos profesionais de antaño, e mesmo de hoxe en día, que contribuíron a facer historia e consolidados valores éticos e morais intimamente ligados á atención que requieren os doentes.

Doutra banda, o meu agradecemento á orden das Fillas da Caridade, polo seu esforzo, apoio social e reanimativo de sempre.

As relixiosas, colaboradores, doentes e familias, e institucións que acadaron que o hospital cumpla cen anos..... Moitas Gracias.

**Bibiano Fernández-Arruti López
Director-Xerente do Hospital Nicolás Peña**

A PREOCUPACIÓN POLA SAUDE

Moito antes de engadir ó seu lema de cidade "Leal, Fiel e Valerosa" o de "Sempre Benéfica", sendo vila áinda, xa sentiu Vigo unha grande preocupación pola saúde dos seus habitantes e máis polos foráneos e pola creación e mantemento de centros sanitarios e hospitalarios.

UN TESTIGO

Disto, está orgulloso no 1927, Monseñor Alvarez Martínez, destacado crego que foi xefe do servicio de Beneficencia do Concello, quen escribía, nun artigo titulado "El pauperismo y la Beneficencia": "Vigo, mi ciudad natal, ostenta en su heráldica, con toda justicia y propiedad, entre sus preciados títulos, el de "siempre benéfica". Además de sus humanitarios desvelos al regreso de nuestras tropas, después del desastre colonial, tiene al presente: Casa de la Caridad, Asilo de Ancianos Desamparados, Siervas de Jesús, Pabellones Sanitarios, Cocina Económica, Gota de Leche, Comedores de Caridad, protección a la Infancia, Niño Jesús de Praga, Trinitarias, Trata de Blancas, Conferencias y Roperillo de San Vicente de Paul y Visita Antoniana Viguesa. ¡Cuánto pudiera escribirse acerca de cada una de estas instituciones benéficas locales!"

(A Casa da Caridade, fundouse no 1838 no que fora convento franciscano ata a exclaustración dos frades. Rexíaa unha xunta como veremos máis adiante.)

No 1883 encetou a funcionar o Asilo de las Hermanitas de Ancianos Desamparados por iniciativa do bispo de Tui don Xoán M^a Valero.

Ós inicios de século montouse a Casa de Socorro para asistir a accidentes, feridas e indisposiciones repentinhas, nos baixos da Casa Consistorial e logo pasou á rúa Policarpo Sanz. Nos anos

trinta contaba con tres médicos e tres practicantes e atendeu a 2.275 persoas. O grande favorecedor foi o médico don Felipe Iglesias Ramos.

No 1888 as Siervas de Jesús, para asistencia domiciliaria, radicáronse na nosa cidade, primeiro na rúa da Cruz Verde, logo na do Circo -Eduardo Iglesias Añino hoxe- e, no 1924, foron para Urzaiz.

No 1917 constituiuse a Xunta para a Loita Antituberculosa que instalou un dispensario no Paseo de Alfonso XII.



Hospital de Sangue da Cruz Vermella viguesa, que se utilizou á chegada dos repatriados de Cuba e Filipinas, no 1899. (Foto Ocaña).

Era -e é- verdade o que escribe Monseñor Alvarez. Ninguén ten olvidado o xesto xeneroso da Cruz Vermella viguesa que, recén creada, acolle e coida ós repatriados da guerra de Cuba, que chegan en "fúnebres flotantes cementerios", -segundo Taboada Fernández-, cun desprendemento digno de louvanza e premio. (O premio tívoo a cidade: a honra do engadido ó lema heráldico, xa citado, concedido polo Real Decreto de decembro do 1899 e publicado na Gaceta de Madrid do día 28 seguinte.) E tantos outros xestos xenerosos da cidade viguesa.

Dende o "Elduayen" ó "Nicolás Peña"

OUTRO TESTIGO, FIDELÍSIMO

Moito antes, moito, no seu libro "Descripción topográfico-histórica de la ciudad de Vigo, su ría y sus alrededores", publicado no 1840, don Nicolás Taboada Leal, médico e primeiro Cronista da Cidade, tamén amosa a súa satisfacción polos desvelos das autoridades neste sentido:

"Dejo insinuado que en el convento que fue de Padres Franciscanos, situado al extremo de estos barrios se halla en la actualidad la Casa de Beneficencia. Desde los primeros meses del año próximo (sic) pasado en que se instaló la Junta de este ramo compuesta de nueve vocales con arreglo a la Real Orden de 1836, no se perdió medio para llevar a cabo el establecimiento de esta piadosa institución; pero en breve ha visto con sentimiento que no se podía contar con más fondos ni otros recursos que la escasa cantidad de 4.000 reales anuales pertenecientes a las únicas rentas del antiguo Hospital de la Caridad".

"La filantrópica Junta recurrió entonces a la suscripción voluntaria, y se sorprendió agradablemente al observar que el resultado excediera (sic) á sus esperanzas, pues que en un pueblo de poco más de mil vecinos (segundo el mismo "1.160 vecinos, 5.520 habitantes, sen conta-la guarnición que sempre houbo na praza ata a última guerra, nin os moitos forasteiros e transeuntes..."), decadente y postergado se reunían por este medio 800 reales mensuales.

Luego que pudo contar con 12.000 anuales, dirigió su cuidado a proporcionar un local al edificio conveniente, y conoció que el más á propósito era indudablemente el estinguido (sic) convento, que le ha sido franqueado en junio del mismo año con la confianza de que S.M. se dignaría a conceder su propiedad para un objeto del mayor interés.

En la actualidad se sostienen en este establecimiento 56 individuos, 11 hombres, 18 mugeres (sic) y 27 niños de ambos sexos (sic) la mayor parte huérfanos, que todos pertenecían a la

clase de mendigos públicos y muchos de ellos achacosos. Allí se les asiste con cama, vestido, alimentos, facultativos y botica: además se socorren 14 niños espositos (sic) y algunas personas pobres enfermas que se hallan fuera del edificio. Esta casa de beneficencia está regida por un ilustrado Director, y tiene un celador enfermero mayor, un cocinero y un mozo, un maestro y maestra para instrucción primaria de los dos secos, un maestro de sastre y otro zapatero para la enseñanza de estos oficios".

O sentido benéfico e hospitalario deuse sempre en Vigo, ó que se ve.

HOSPITAIS DE URXENCIA

Outro exemplo: Despois da batalla de Trafalgar, en xullo do 1805, fondeou no porto vigués a escuadra franco-española que comandaban Gravina e Villeneuve, que chegaba coa tripulación desfeitiña polas feridas e más polo tifo. Non era doado aloxar a 1.300 homes nesas condicións e reuniuse a Xunta de Sanidade composta, neste caso, polo Brigadier Mahy, o Capitán do Porto, o Administrador de Rentas, o Rexedor (concelleiro) de mes e os doutores don Xoán Bernárdez e don Xián Pérez, médico e cirurxián titulares da Vila e do Hospital Militar.

Acordaron, polas enfermidades que traían, situa-los hospitais no campo, en casas boas, separadas da poboación, para evita-la propagación do morbo e para que tivesen bos aires, puros os doentes. Desembarcaron en Coia e foron ás casas do Conde de Priegue, en Santo Tomé de Freixeiro e da señora de Montenegro, en Santa María de Castrelos. Os más graves quedaron no barco francés "Atlas", preparado para hospital.

OS PRIMEIROS HOSPITAIS

Esta preocupación viguesa pola saúde viña, pois, de moiatrás. No Arquivo Municipal vigués hay moitas testemuñas que falan dos antigos hospitais da "Magdalena", que estivo nun solar onde Dende o "Elduayen" ó "Nicolás Peña"

logo se ergueu o edificio do antigo Concello, na Praza Mayor ou da Constitución e "do Espírito Santo", na rúa da Oliva, -antes do Castelo-, preto da Colexiata e do cárcere.

Conta o cronista don Xosé Espinosa, ó que vou a seguir un anaco, que tiña unha renda de 4.237 reás, cantidade que non cubría gastos cáseque, o que levou ó prelado da diócese don Xoán García Valdemora a ordea-la fusión dos dous hospitais, no ano 1616.

O novo hospital, que seguiu coa mesma misión de recoller enfermos pobres -o "do Espírito Santo"- e dar pousada ós peregrinos a Santiago -o da "Magdalena"- uniu no título os nomes dos anteriores. Funcionou ata a chegada da desamortización dos bens eclesiásticos no século XIX, transformándose nunha enfermería, na Casa Hospicio, creada entón nun dos departamentos do que ata aquela fora convento dos frades franciscanos, -e que é de novo hoxe-, no Berbés.

Da fundación desta casa da Caridade, da conta Espinosa, reproducindo un documento dos Arquivos da Propia Entidade Benéfica.

O Secretario do Concello vigués, sendo alcalde don Eduardo Iglesias Aniño, certificaba: "Que uno de los pocos documentos salvados del incendio de la Casa Consistorial, acaecido en la noche del treinta de agosto de mil ochocientos cincuenta y uno, es el que literalmente copio: "Sello: 'Gobierno Político de la Provincia'. Pontevedra".

(E seguen os demáis cargos que van comunicando permiso os uns os outros ata que o ministro traslada ó Presidente de Alleación de Edificios: "He dado cuenta a S.M. la Reina Gobernadora del expediente en que se ha solicitado por don Joaquín Romay la venta del convento de San Francisco a la ciudad de Vigo, al mismo tiempo que lo reclama la Junta de Beneficencia de aquella ciudad para establecer un hospital y hospicio de suma necesidad en ella y en vista de cuanto sobre el particular han expuesto las Juntas de Enagenación (sic) de Edificios y la Comisión Consultiva de este Ministerio se ha dignado S.M.

conceder el mencionado convento a la Junta de Beneficencia de Vigo con la expresa y exclusiva dedicación del mencionado objeto de tanta utilidad a la humanidad doliente y desvalida..." (E logo o oficio continúa nomeando os diferentes traslados do documento ata parar no alcalde vigués.)

O novo hospital, resultado da fusión dos dous devanditos tiña unha dotación de 30 camas, con roupa doble, segundo se le nun documento do ano 1639 no que tamén se di que se notifique ó boticario da vila que "multiplique las medecinas (sic) y menses teres tocantes a su oficio y al médico (que) no salga del lugar con pena de cien ducados..."

Parece ser que os colchóns eran de follato que se cambiaba unha vez o ano. O médico cobraba 132 reás anuais, un cirurxián e un sangrador 66 e dous enfermeiros, un de cada sexo, percibían 220 reás. O mordomo que administrava levaba 440 reás.

Había informes médicos curiosos: "Un forastero se halla con una sofocación de pecho y algo de calentura. Vigo octubre 6 de 1782, Doctor Vaamonde". "El enfermo Antonio Piñeiro pasa a la ciudad de Tuy a fin de que consiga su total curación porque en ésta no es factible por falta de medios."

Alá polo 1814, o Concello, ó mirar que a adega deste hospital servía de depósito de inmundicias que saían dos comúns -hoxe retretes-, o que perxudicaba a saúde dos pobres acollidos, para evitar malas consecuencias e como a vila non tiña cárcere para recoller os inobedientes "cos preceptos xudiciais" e podendo servir ese almacén de prisión preventiva, decide que pola conta do hospital se faga unha obra para coloca-los "servicios" e a cociña e se franquee e poña en uso o devandito almacén, coas luces precisas para o indicado e gardar retábulos e pertenzas da Colexial cando enceten as novas obras.

(O día 28 de marzo do 1813, ó estoupar o polvorín do castelo de San Sebastián e A Colexiata quedou tan danada que houbo que demolela. A Colexiata actual -con duas torres-, ergueuse a partir do ano 1816.)

Un informe-petición, curioso, é o que presentou o hospitaleiro

Dende o "Elduayen" ó "Nicolás Peña"

no 1827: "Señor Juez (Alcalde) de este noble e ilustre Ayuntamiento de Vigo (a vila tiña o título de "Muy Noble y Leal"): El encargado del hospital de caridad da parte de esta noche anterior cuya orden recibí de V. que aquella enferma que me a (sic) metido por orden de la Policía se a (sic) muerto en dicha noche por no hubo más lugar que venir el facultativo Juan González a reconocimiento de la dicha difunta yendo apresuradamente a buscar el Sr. Racionero (un crego da Colexiata), no hubo más lugar que ponerle el último Sacramento de la Extremaunción, por cuya razón suplico a v.m.d. que hallándose la difunta en la última miseria sin tener camisa ni cosa que lo balga (sic) le favorezca con una camisa y bino (sic) para labarla si es su gusto y voluntad".

O Concello a través do Rexedor de mes, -concelleiro con mando en turno-, ordeou ó mordomo do hospital que lle entregasen doce reás de vellón para o pasamento.

O MÉDICO DIRECTOR, CRONISTA DA CIDADE

Dende 1828 a dirección facultativa correu a cargo de don Nicolás Taboada Leal, -o que foi cronista da cidade, citado más atrás-, que cando fala do hospital no seu libro ten, como se ve coñecemento de causa.

Este hospital seguío ata que se fundou o que levou o nome de "Elduayen", o prócer que tanto fixo por Vigo.

(Vou meter aquí as lembranzas breves: Bouzas, que ata o ano 1904 no pasou a ser parte de Vigo, puido ter tamén un pequeno hospital. Sábese que don Manuel Isidoro Romero y Cabellero, boucense, dedicado ó comercio en Xamaica onde morreu no 1818, legou dez mil pesos fortes para fundar un hospital, pequeno sería, con dez camas na súa vila nadal, que se mantería investindo os diñeiros en fincas seguras que desen bos intereses. Os cartos quedaron nas mans dos testamentarios, de Kingston, Juan Pintos e Francisco Infanzón, que escribiron ó bispo de Tui para face-la vontade do defunto. Meteuse polo medio o Concello

de Vigo, pedindo que a idea do boucense-xamaiquino se realizase nesta cidade, que ó fin e o cabo os boucenses podían vir e viñan aquí. E entre este toma e daca, tira e afrouxa, -¡tantas dificultades para envia-los cartos e buscar as fincas pródigas!-, a cousa quedou en nada. E dos pesos fortes nunca máis se soubo. O que non quere decir que os boucenses non estivesen atendidos nas cousas da saúde pois médicos tiñan e, as veces, os cregos metíanse a aplicar medicina -de paso que facían algún exorcismo-, actividade que lles prohibira o bispo xa no ano 1694.

Lavadores: Sendo Concello independente, non anexionado áinda por Vigo -foi no 1941-, tamén se preocupaba en garantizar unha mínima asistencia sanitaria, dando a maior cantidade posible de mediciñas gratis os enfermos pobres, ós que lles deron máis facilidades, como a de non ter necesidade de leva-lo certificado do alcalde de barrio, e ampliando o número de médicos municipais -no ano 1929 había cinco-, e creando un hospital cativo en Cabral o ano 1922, que durou só catro anos porque o Concello non podía paga-lo aluguer do local. De calquera xeito, Vigo estaba a un pasío, pegado, e as institucións viguesas acollían enfermos e menesterosos. Tanto é así que no ano 1924 acordaron os dous Concellos marca-las tarifas para a prestación de determinados servicios benéfico-sanitarios para os doentes lavadoreños.)

O HOSPITAL MILITAR PROVISIONAL

Hai aínda outra instalación hospitalaria, para militares, que estivera no Castelo de San Sebastián e despois no antigo convento das monxas do Areal que o Concello, trala exclaustración, solicitou á Xunta de Goberno da Capital e Provincia para cuartel e colexio de humanidades.

Co tempo, parte do ex-convento, pasou a nosocomio militar -dende 1850 a 1911- pero con intermitencias pois o edificio sufriu dous importantes incendios e ademais estivo compartido (1897) coa parroquia de Santiago de Vigo, a primeira, a que

estaba na Areosa e que fora anexa de Santo Tomé de Freixeiro, tan empardiñada que non se podía utilizar, polo que foi ó Areal ata que se rematou a obra do Santiago de Vigo de hoxe, na Avenida de García Barbón.

Este hospital conta Taboada Leal, no seu libro do 1840, "puede llamarse ambulante, errático o provisional por falta de edificio fijo y propio para su objeto, consta actualmente de un inspector, comisario de guerra interino; un contralor (vén sendo nos hospitais do exército o que ten o cargo de interventor); un comisario de entradas; un capellán; un médico; un cirujano; un boticario; un administrador del asentista (o que contrata a provisión e o suministro de víveres) y un cabo de sala con los correspondientes practicantes, enfermeros y otros empleados subalternos. La hacienda militar paga a los seis primeros y el asentista a los restantes".

(Ó fin atopou outro lugar, interino tamén, "onde parar o seu camiñar sempre errante", como di a zarzuela de sona).

Estivo sempre en precario e as autoridades militares pensaron en suprimilo, no ano 1884, pero unha xestión da Corporación Municipal presidida por don Jacobo Domínguez, profesor de idiomas, -avanzadísimo en técnica docente, simpatizante da "Institución Libre de Enseñanza", quen trouxo a Vigo a Giner de los Ríos-, e os "luminosos informes dados al Gobierno, así por la Corporación como por nuestro ilustre convecino el Excmo. Sr. D. Hipólito Llorente, a la sazón gobernador militar de esta provincia y plaza y las no menos dignas de la Marina", -di a memoria xustificativa que editaron os concelleiros fusionistas ó cesar, ese mesmo ano-, mantiveron o hospital. O último día do ano 1879 ardeu e se trasladou da parte esquerda do convento á dereita e alí estivo ata que pasou á "Vila Lola", hoxe Comisaría de Policía, despois de que todo o mundo militar desaparecese da nosa cidade. (Nos anos vinte foi o seu director don Alfredo Pérez Viondi, médico militar, que logo chegou a alcalde de Vigo, cuñado de Castelao -e "franquista"-. Outro alcalde, don Norberto Velázquez Moreno, exerceu de administrador asímesmo.)

Por certo que aqueles terreos veciños do convento, que terían hoxe que se chamar rúa do Convento das Monxas ou de Inés de Zeta, a rotiña duns funcionarios ou políticos descoñecedores da historia de Vigo nomeounos rúa Hospital, por éste,inxustamente. O convento estivo alí catro séculos cáseque, dende 1557, e o nosocomio militar uns anos.)

ALTOS PERSOAXES PENSAN NUN HOSPITAL

Falaremos, despois de que a un egrexio, a un filántropo-político de grande talla, don Xosé Elduayen Gorriti, deputado pola provincia moitos anos, ministro varias veces, senador, etc, debeuse o pulo para o primeiro hospital montado con estilo moderno pero, como cousa coincidente, hai que contar a preocupación de outros altos favorecedores nese mesmo senso.

Don Xosé Policarpo Sanz Soto, fillo de humilde familia, enriquecido nas Américas por traballo de matrimonio, amante da cidade de Vigo, onde transcorriu a sua nenez, fixo testamento en Nova York, no 1888, deixando parte da súa fortuna á cidade.

Obras de arte, cartos, dotacións varias para o ensino e a museística, etc.

E unha das claúsulas dicía: "Lego el resto de mi capital efectivo, que lo estimo en cien mil pesos, para establecer un Hospital de caridad que será servido por hermanas de la Caridad..." "... en el mismo edificio se construirá un departamento destinado exclusivamente a parturientas pobres..."

Tamén indicaba que se montase unha parte para aqueles que puidesen internarse de pago e "su importe debería dedicarse al sostenimiento del Hospital."

Igualmente a súa dona, Irene de Ceballos Sánchez, que despois da morte do seu home veu vivir a Madrid, pero pasaba longas tempadas en Vigo, foi muller de grandes sentimientos de caridade.

Facendo, nunha das súas estancias aquí, alá polos anos vinte, -ela morre no 1935-, unha visita ó noso Hospital Municipal quizais pensando na idea do seu home, qué non se chegou a facer,

preguntou polas necesidades principais da institución. Daquela o Concello non andaba, moi ben de cartos e non podía atender, como ben quería, ó seu Hospital.

Ó explicarlle un dos médicos que acompañaban que o máis urgente era unha mesa de operacións, a dona, inmediatamente, ordeou ó seu apoderado, que ía con ela, que se puxese de acordo co director da institución para mercar a máis perfecta que houbese. Pouco tempo despois operaban os médicos sobre unha mesa extraordinaria modelo "Quervani", fabricada por "Schacerer", de Berna, (Suiza). E ó mesmo tempo, dotou ás salas de mesiñas niquelados xiratorias para xanta-los enfermos cómodamente. (Isto cóntao don Xosé Espinosa, o cronista da Cidade, que foi, asemade, farmacéutico do Hospital Municipal.)

VAI NACER O HOSPITAL "ELDUAYEN"

Pero Vigo crece e somos, no ano 1894, ó redor de 20.000 os habitantes -22.144 no 1900- polo que o noso Concello andaba dando voltas a idea de construir un hospital a ton coas necesidades do pobo e a Providencia, e a coincidencia -di Espinosa- cun feito de honra trouxo a solución.

Pensábase daquela nunha homenaxe ó grande favorecedor da nosa cidade don Xosé Elduayen Gorriti e, -idea e proposta do concelleiro don Leoncio de Villavicencio-, erguerlle unha estatua. (Que ven sendo esa nómada, do escultor Querol, que anda polas Avenidas de acá para alá.)

Comunicouse a resolución ó procer e éste, pese a que se lle pregaba que non rexeitase o ofrecemento, declinouno, moi agradecido e recoñecido, con votos de humildade, aínda que sabía que ter un monumento coa súa figura cheaba as aspiracións que pode ter un home público e a única recompensa que podía recibir ó término da súa vida consagrada, no que del dependeu, ó benestar e prosperidade de Vigo. E engadía na súa epístola:

"Sin embargo, aceptando el pensamiento, me atrevo a proponer a los iniciadores, y a los que lo acojan con benevolencia, un

medio que, a mi juicio, completaría tan generosa idea. Y ésta sería que toda vez que entre las importantes iniciativas de esas autoridades locales en bien del pueblo de Vigo he leído que existe el propósito de establecer un hospital, que tan necesario es para esa importante población, a este objeto pudiera dedicarse el importe total de la suscripción popular que ustedes se proponen abrir en honor mío, y a cuyo establecimiento dotaría yo de todo el mobiliario, ropas y efectos que fueran necesarios para su completa instalación; solicitando por mi parte que a una de las salas se le diera mi apellido, con lo cual demuestro a ustedes mi egoísmo al aspirar a recibir testimonio de gratitud, no solo de la presente sino de la futura generación."

(A gratitud acabou cando se crean os Pavillóns Sanatorios; é dicir, cando o Hospital que se vai crear en As Travesas desaparece e se constrúe o actual. Non se mantivo o apellido do filántropo. Certo que tivo dúas rúas co seu nome e, ademais, o seu monumento ergueuse se ben o propio don Xosé tivo que mandar, para rematalo, algúns cartos de seu. ¡E o custo de perennidade broncínea!)

Decide, por fin, o Concello acepta-la idea e as ofertas de Elduayen, compaxinándose os desexos e acométese a creación do Hospital.

O primeiro que se fixo foi alugar, unha finca chamada "El Carmen", -aínda hai hoxe unha rúa que o lembra-, propiedade de dona Antonia Pequeño, unha señora viúva que moraba en Madrid.

Ó principio acordouse pagar unha renda anual de 6.500 pesetas -o Concello ofertaba 5.000 pero logo aceptou-, que despois houbo de subir a 8.000 a instancias dun sobriño de dona Antonia, don Fernando Lías Pequeño, no nome da súa tía, quen mandou unha carta bastante perentoria na que notificaba que dende o 1º de Xaneiro do 1913 se produciría a suba, tendo en conta que era unha cantidade irrisoria a que se pagaba. (Dona Antonia sentiuse molesta un chisco porque

o Concello contestou aceptando pero indicando que cando lle dese a gana rescindiría o contrato. Ela pedía que por educación a avisaran. Senón sería lóxico que se engadise unha cláusula similar en dereito deles: que tamén puidesen desvencellarse cando quizesen, home. A cousa quedou así, sen maiores enoxos.)

Inmediatamente se recibiron as aportacións do Sr. Elduayen: a primeira en maio de 1895, para adquisición de camas por un total de 8.137,50 pesetas; logo, en outubro mandou 7.110 pesetas para obras de reparación e, no mesmo mes, para a compra de diversos utensilios, 4.610 pesetas. (O cronista Espinosa di que o total de envíos acadou 24 mil pesetas.)

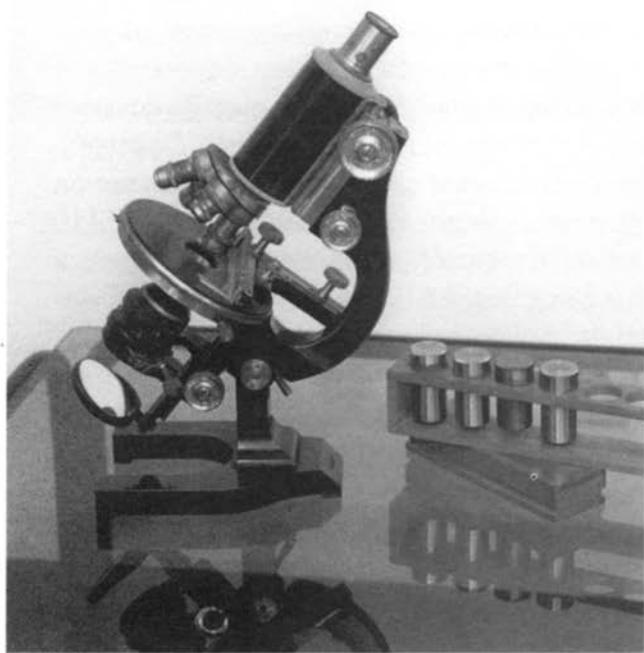
O Concello aportou, asemade, por acordo corporativo de xuño do 1895, as 15 mil pesetas coas que encabezara as listas de suscripción popular para ergue-la estatua do político.

Tamén a filla de Elduayen, a Excma. Sra. Marquesa de Mochales -érao por matrimonio co titular, don Miguel de Carrizosa y Giles, diputado cunero polo noso partido xudicial e que foi ministro dous días, pois faleceu o seguinte da toma de posesión-, regalou a imaxe da Virxe das Dores, para a capela, e diversos ornamentos bordados polas súas mans.

A XUNTA DE CARIDADE

Preparado xa o hospital nomeouse, en outubro do 1895, a Xunta que o rexiría que quedou formada polos señores don Marcelino Astray de Caneda, alcalde, como presidente (érao de honor o Excmo. Sr. Marqués do Pazo de la Merced, don José Elduayen); vocais, don Primitivo Blein Costas, don Joaquín Pérez Boullosa, don Paulino Yáñez Llorente e don Antonio Lema Martín. E vocais veciños, don José García Barbón, don Manuel Lorenzo del Río, don Enrique Pascual e don Vicente Fernández Domínguez, que actuaba de secretario.

O hospital constaba de tres salas chamadas San Xosé, Virxe das Dores e San Marcelino nas que había vinte camas de ferro, con colchóns metálicos mantas e sabanas de superior calidade.



Microscopio empregado nos primeiros anos do hospital.

Nicolás Taboada Fernández -fillo de Taboada Leal e cronista da cidade igual que seu pai-, conta no "Estudio biográfico-político del Excmo. Sr. Don José Elduayen":

"Puede afirmarse que la instalación se ha hecho con verdadero lujo. Regido por las virtuosas Hijas de San Vicente de Paúl, amparado por el municipio vigués y protegido, sin duda, ahora después y siempre, por la inagotable munificencia de este pueblo, no es aventurado aseverar que este Hospital, debido a la generosidad de nuestro biografiado y su hija, la aristocrática dama cuyo nombre va unido al señor Marqués de Mochales, continuará en próspera vida con recursos suficientes para enjugar las lágrimas del desvalido, aliviando las dolencias del pobre enfermo, no ya las del cuerpo, sino aquellas del alma que sólo encuentran consuelo en la religión cristiana y en las inefables dulzuras de los tiernos sentimientos de la virtud, del amor y de la caridad." (Esto,

Nesa mesma planta estaba a sala de operacións e a de xuntas.

No baixo situábanse a cociña, con abundante xogo de louza e cubertos de metal todos coas iniciais do Hospital; o botiquín, o teléfono e as habitacións das monxas Fillas da Caridade, que eran catro, das que más adiante falaremos.

belidamente expresado, vén a ser un pouco a declaración dos principios éticos, morais e relixiosos do Hospital, tal como daquela estaba concebida a atención sanitaria que sobardaba o meramente físico.)

"Por eso -segue Taboada Fernández-, la fecha del 23 de enero de 1896 es y será de memoria perdurable para Vigo. De ningún modo más elocuente y digno que este podría solemnizarse en esta ciudad la fiesta onomástica del adolescente monarca Alfonso XIII".

O "REGLAMENTO GENERAL DEL HOSPITAL
ELDUAYEN"

O día 6 de xaneiro do 1896 aprobouse o regulamento do Hospital, asinado polo contador depositario, don Antonio de Lema e o secretario da Xunta don Vicente Fernández e o día 14 foi aprobado, tamén, polo Concello e engádense as sinaturas de don Marcelino Astray de Caneda, don Eliseo Ozores Camino e don Manuel Lorenzo del Río.

Constaba de tres partes. A primeira trataba do obxecto do establecemento, de quén sería atendido, prezos, e Xunta da Caridade -rectora-, e tiña tres capítulos e sete artigos, no primeiro dos cales dicíase que "o Hospital é pola súa orixe e pola forma de sostemento, un establecemento municipal destinado a dar acollida e asistir nas súas enfermidades ós pobres da cidade pertencentes á clase civil".

Tamén prestaría os primeiros auxilios a quien o necesitase en calidade de Cuarto de Socorro, e recibiría enfermos de toda procedencia con acordos e tarifas decididas pola Xunta de Caridade. Sinala, ademais, qué persoas poderían ser atendidas: naturais da cidade, mendiños, membros de sociedades cooperativas e forasteiros que satisfacesen as dietas de estancia marcadas, o mesmo que os estranxeiros en igualdade de condicións sempre que abonasen os gastos ós consulados respectivos. O precio diario das estancias fixouse en 2,50 pesetas.

(Os primeiros internados foron nove homes, tres mulleres e un neno procedentes da Casa Hospicio e despois dous mariñeiro ingleses e un alemán, enfermos de anxina catarreira.)

Fálase logo da Xunta de Caridade, da súa composición, -xa demos conta da primeira constituida o 30 de outubro de 1895- e da súa misión rectora e facultades.

O PERSOAL

A parte segunda, con cinco capítulos, regulaba todo o referente a persoal, que quedaba composto por un médico director, catro Fillas da Caridade, un practicante, un capelán, un auxiliar de contaduría y secretaría, dous enfermeiros e un porteiro ordenanza. E vai sinalando as obligacións de cada un deles.

(Hai por exemplo unha pola que aqueles con vivenda no Hospital non poderán nunca ter hóspedes.)

Os soldos non se fixan expresamente porque será o Concello quen os inclúa nos seus presupostos anuais.

No presuposto de gastos e ingresos do Hospital, do ano 1898, que acadou 18.500 pesetas, sinalábanse estes soldos: director, 2.000 ptas.; practicante, 1.000 ptas.; capelán 750 ptas.; un enfermeiro, 384 ptas.; outro, 288 ptas.; cinco Fillas da Caridade, 2.737 ptas. Total, 7.159 ptas.

O FARMACÉUTICO

O farmacéutico, ó principio, non tiña soldo. Seica abondaba con adquirirlle a mercancía, que se faría por antiguedade ou por subasta entre os boticarios da vila.

Pero tiña obrigacións: entre elas levar os libros de medicamentos para cirurxía e para clínica e responder das medicinas alí gardadas; telas etiquetadas, non despachar sen permiso escrito do director-médico, etc.

AS MONXAS E A SÚA SUPERIORA

A Superiora das monxas, que mentres non houbese administrador tería que leva-las contas do Hospital, responsabilizábase de tódalas súas compañeiras que atenderían ós enfermos e á cociña e demais menesteres e atencións propias da súa profesión -e vocación-.

(As Fillas da Caridade, -ou de San Vicente de Paúl-, chegaron a Vigo o ano 1868 e foron ó ex-convento de San Francisco -na "Casa da Caridade"-onde exerceron o seu servicio. Encargáronse, co tempo, da "Cociña Económica", da "Gota de Leite", do "Asilo de nenos abandonados" e, no 1896, como dixemos, deste Hospital Elduayen.)

A Superiora era sor Cesárea Gómez-Miguel González, manchega, de familia de boa posición, -segundo Espinosa que a coñeceu e tratou-. De moi xove marchou a Madrid para face-lo noviciado -sen permiso dos pais, que a reclamaron-, pero á súa maioría de idade, volveu e arrraigou na súa vocación. Xa madura mandarona os seus superiores a rexí-la comunidade do noso Hospital.

Os concelleiros depositaron a súa confianza nela e non os defraudou. Era tanto o amor que derrochaba, que mesmo moitas veces, por ve-las cousas mellor, acudiu con cartos dela a atender necesidades.

Era muller enérxica pero de grande caridade e amor para o próximo e totalmente desprendida. Por exemplo, no ano 1926, estando xa nos Pavillóns Sanitarios de hoxe, empregou o seu patrimonio en dotar ó templo de todo canto hai no seu interior, mesmo os ornamentos sagrados, conta o cronista e farmacéutico do Hospital, o devandito Espinosa. (Das condicións esixidas pola súa Orde para viren as monxas hai moita documentación no Arquivo Municipal de Vigo, que quedan recollidas no regulamento aínda que algún médico non as cumplese, segundo se desprende da separación do Dr. Fandiño que, segundo di o



Vista frontal da capella da Nosa Señora da Milagrosa no mesmo hospital. (F. Seco)

expediente "trataba con dureza ás monxas desprestixiándoas e creando tirantes relacións perxudiciais para a marcha do Hospital". O Dr. Fandiño preiteou co Consello pero a demanda que interpuxo -tamén contra resolución do Gobernador Civil, que confirmaba o "cese"-, desestimouna, o 18 de maio de 1900, o Tribunal Provincial do Contencioso Administrativo.)

O practicante cirurxián, daquela, dependía da dirección e más da Superiora. O ano 1949 as Fillas da Caridade que atendían o Hospital eran, xa, dazaseis.

O CAPELÁN

O capelán tiña a obriga de celebrar unha misa diaria na propia capela, e o día 23 de xaneiro de cada ano, aniversario da fundación do hospital, aplicala no sufraxio das almas dos benfeiteiros do establecemento, dos enfermos falecidos nel e máis dos membros da Xunta. Non obstante tería que respeta-lo

Dende o "Elduayen" ó "Nicolás Peña"

credo relixioso dos acollidos sen administra-los auxilios da relixión católica a quen se negasen a aceptalos. (Aí está a liberdade de cultos, xa, dunha Xunta liberal.) Tamén levaría un libro rexistro dos finados no Hospital.

(Hay unha anécdota simpática e curiosa: Co tempo, algúns persoal empregado no Concello, alá polos anos cincuenta, cobrou pluses de toxicidade, e outros, á súa vez, reclamáronos. O capelán -do Hospital -municipal-, de quen escusamo-lo nome, solicitouno "polo contacto que tiña cos enfermos ó administra-los sacramentos da Unción, Confesión -casi boca a boca-, administración da Sagrada Comunión, con extracción de cando en cando da Sagrada Hostia e na Unción, o contacto cos labres, o nariz e os pes é irremediablemente directo, e moitas horas de permanencia nas habitacións de infecciosos, etc., levando cuspe nos dedos".

Contestáronlle no Concello -diferentes ideas sobre a caridade, xa se mira-, que non vían o risco na súa misión de crego, que era espiritual, e que, ademais, a capelanía fora solicitada voluntaria-mente."

DO DIRECTOR

O médico director era a "parte científica e facultativa", no que se refería á orde que tiña que existir en todo o servicio médico cirúrxico, e vixiaría a observancia das regras da hixiene propoñendo á Xunta de Caridade as medidas que conviñesen para a asistencia dos enfermos, pasaría visitas diárias mañá e tarde, segundo conviñese e extraordinarias se as esixise algún caso determinado, etc.; prescribiría os tratamentos, controlaría á Farmacia, o réxime alimenticio; levaría libro de medicacións; de nome dos enfermos, pobo da súa natureza, número que tiñan na clínica, variacións, feridos, falecidos, evacuados; emitiría informes e daría conta da vida normal ou de calquera anomalía en partes; asemade presentaría presuposto económico e con-

feccionaría o parte anual. En fin; sería o responsable da boa marcha do Hospital.

O nomeamento fixose por concurso, no 1896, realizándose ternas de opositores -que a efectos de anédocta imos coñecer.

Na terna primeira ían os médicos don Felipe Iglesias Ramos, que obtivo 5 votos; don Manuel Fandiño Villar, 2 votos, e don Angel Baltar Cortés, un voto. (Foi o primeiro director da Casa de Socorro e un dos fundadores da Cruz Vermella viguesa.)

Na dos segundos, don Manuel Fandiño, 3 votos, e houbo cinco papeletas en branco.

E na terceira resultou don Angel Baltar, con 3 votos, e cinco papeletas en branco.

Foron presentados, tamén, expedientes académicos:

A certificación do Dr. Baltar tiña 8 sobresáintes, 3 notabeis, 4 bos e 3 aprobados.

O Dr. Fandiño mandou as papeletas de exames con 2 sobresalientes, 7 notabeis, 7 bos e 3 aprobados.

(E engadíu certificacións de que estivera nos hospitais de San Xoán de Luz e da Princesa, en Madrid, e de médico no vapor "Santanderino", (informe da naviera "Antonio Conde").

Nomearon a don Felipe Iglesias Ramos quen tomou posesión o 21 de novembro de 1896.

Todos estos cargos foron interinos e deron lugar a preitos, porque en realidade o primeiro director efectivo foi o doctor don Enrique Lanzós, tamén interinamente, acordo da sesión da Xunta -do hospital- do 27 de xullo do 1898.

Nesa mesma data tamén se creou a praza de médico auxiliar, que deron en propiedade a don Felipe Iglesias, o cal morreu no 1915.

Ocupou o posto o doutor don Eloy Rollán y García. No 1918 ingresou como médico don Carlos Álvarez Pereira.

PARTES MÉDICOS

Vexamos, por curiosidade, algún dos partes médicos para coñecermos algo da actividade sanitaria daquela:

Maio do 1898.

De movemento de enfermos:

Existentes: 25. Entraron: 11. Saíron: 17. Faleceron: 0. Quedan: 19.

Outubro do 1898.

Existentes: 28. Entraron: 112. Saíron: 71. Faleceron: 33. Quedan: 46.

Marzo do 1900.

Existentes: 21. Entraron: 19. Saíron: 13. Faleceron: 1. Quedan: 26.

E ái temos un do ano 1918 que firma o tan de sona Dr. Lanzós

HOSPITAL ELDUAYEN

Movimiento de enfermos durante el mes de *Outubro*

EXISTENTES EL DIA 1. ^o	ENTRARON	SALIERON	FALLECERON	QUEDAN
38	112	71	33	46

Dígo 1.^o de Noviembre de 1908

El Director,



Nicolás Peña

MEMORIAS

Tamén podemos ver algunhas das memorias que presentaban os Directores Médicos. Eis a do ano 1915:

Dende o "Elduayen" ó "Nicolás Peña"

Memoria do 1915:

Enfermos: 325 (Homes, 148. Mulleres, 175)

Sección Medicina: Homes, 81. Mulleres, 36.

Sección Cirurxía: Homes, 67. Mulleres, 52.

Sección Venéreo y Sífilis: Mulleres, 87.

Falecidos: Homes, 30. Mulleres, 19.

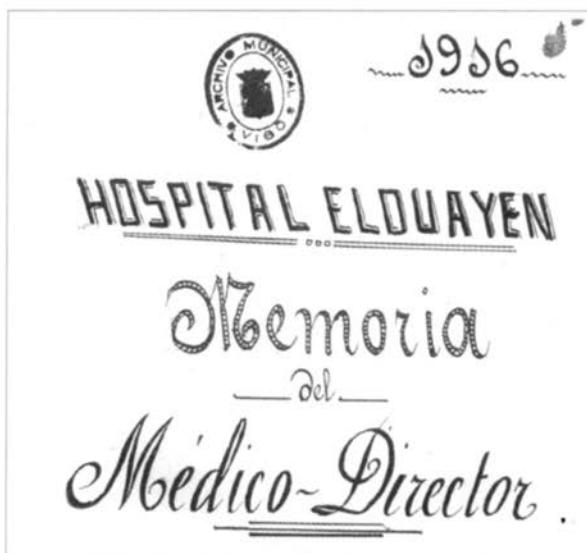
Ingresos estado agónico: 14.

Quedan en tratamiento para 1916: Homes, 13. Mulleres, 11.

Altas: Curados, 249. Aliviados, 14. Estacionarios, 11. Mortos, 49. Total: 323.

Operaciones: Cataratas, 1. Osos e articulacións, 19. Cirurxía Plural, 34. Tuberculosis, 16. Enterite crónica, 5. Corazón, 4. Cirrosis hepática, 3. Meninxite, 4. Tifo, 2. Leucemia, 1. Hemorrxia cerebral, 1. Sarcoma de vexiga, 1. Diabete sacarina, 1. Embolia cerebral, 1. Debilidade senil, 11. Talies dorsal, 1. Hemorrxia torácica traumática, 2. Anelite, 1. Conmoción visceral, 1.

Reproducimos a do ano 1916 que vai no mesmo estilo de concisión. (Observen a delicada obra caligráfica do tinelista na portada.)



Dende o "Elduayen" ó "Nicolás Peña"

(SIC) En cumplimiento de una prescripción reglamentaria, presento a la Junta Directiva del Hospital Elduayen la MEMORIA ANUAL, detallando el movimiento de enfermos habido en el mismo, el número de operaciones practicadas y sus resultados.

Sobradamente saben los Sres. Vocales que turnan cada semana la inspección del establecimiento las deficiencias que en el se observan, y que hacen necesario su traslado a otro local.

MOVIMIENTO DE ENFERMOS (SIC)

Han sido tratados en este Hospital durante el año 1916 que acaba de transcurrir

Enfermos	327
Hombres	185
Mujeres	142

Pertenecían a la sección de Cirugía

Hombres	60
Mujeres	33

Pertenecían a la sección de Medicina

Hombres	82
Mujeres	47

Pertenecían a la sección de Venéreo y Sífilis

Mujeres	105
---------------	-----

Total 327

Fallecieron

Hombres	18
Mujeres	15

Fueron operados

Hombres	15
Mujeres	11

Dende o "Elduayen" ó "Nicolás Peña"

Clasificación de las altas

Curados	272
Aliviados	17
Estacionarios	5
Fallecidos	33
Total	327

Operaciones Practicadas

Trepanación del cráneo	1 curo
Hernias - Curación radical	6 id
Ovariotomías	1 id
Tumores varios	6 id
Desarticulaciones y resecciones.	12 id

Causas de los fallecimientos

Tuberculosis Pulmonar	11
Cerrosis del hígado	4
Hemorragia cerebral traumática	1
Congestión cerebral	3
Reblandeciento cerebral	1
Anemia crónica	2
Peritonitis	1
Hemorragia Abdominal Traumática	1
Cistitis Crónica	1
Fiebre Tifoidea	1
Enfermedades orgánicas del corazón	2
Tabes dorsal	1
Pulmonía	1
Bronquitis crónica	1
Debilidad Senil	1
Nefritis crónica	1

Total **33**

PRESUPOSTOS

Botemos unha ollada ós presupostos que confeccionaban os Médicos-Directores.

Presuposto do Hospital Elduayen 1896-1897

Gastos:

Personal:	7.900.- ptas.
Material:	6.760.- ptas.
Mantemento:	8.000.- ptas.
Arranxos do edificio:	1.500.- ptas.
Imprevistos:	1.000.- ptas.
TOTAL	25.160.- ptas.

Ingresos:

Estancias e esmolas:	500.- ptas.
Subarrendo finca:	500.- ptas.
Ingreso Aytº de Vigo	24.160.- ptas.
TOTAL	25.160.- ptas.

8 de maio de 1896

O que vai de 1898 ó 1899, aínda é máis baixo:

PRESUPOSTO 1898-1899

Gastos:

Persoal:	8.160.- ptas.
Material:	10.339.- ptas.
TOTAL:	18.500.- ptas.

(Hai unha peseta de máis no Total).

Dende o "Elduayen" ó "Nicolás Peña"

Ingresos:

Por estancias: 500.- ptas.

Ingreso Aytº de Vigo: 18.000.- ptas.

TOTAL: 18.500.- ptas.

(Os dous capítulos de gastos especifícanse).

Tampouco sube moito o de 1899 ó 1900:

Gastos:

Persoal: 9.835,74.- ptas.

Material: 9.614,26.- ptas.

TOTAL: 19.000,00.- ptas.

Ingresos:

Do Concello: 19.000,00.- ptas.

(Nos gastos chegan ó céntimo e o persoal cobra máis, que a vida sube, ¿non sí?. Estamos a piques de enceta-lo século.)

O Concello sempre intentou ser un bo patrón, porque representa a Vigo, cidade "semper benéfica", xa sabemos. Mesmo arranxaba os desperfectos materiais: no 1895 pagou por obras de melloras no "Hospitalillo" (así di o presupuesto): 3.363 pesetas. No ano 1896, outras 7.148. E no ano 1905, investiu 3.119 pesetas. E pensemos que estas pesetas dos presupostos e das obras de arranxos son ¡pesetas daqueles anos! Ou sexa que eran cartos.

As veces había problemas. É dicir, altibaixos que non se notaban moito porque os vigueses xa tiñamos outras alternativas sanitarias, privadas, que empezaron a florecer pronto: No 1909 catro médicos vigueses de sona, don Nicolás Paz Pardo, Waldo Gil Santostegui, Eugenio Arbones Castellanzuelo e Cándido Rasilla montaron o Consultorio Médico Cirúrxico na rúa Policarpo Sanz e xa no 1907 fixeran outro intento.

No 1900 dirixido por don Nicolás, e cos doutores Baltar e Varela Radío, inagurouse un Sanatorio no Castro. O doutor Amoedo e don Cesáreo Corbal crearon o de Santa Cristina, no 1919. (Todos de pago, evidentemente.)

Dende o "Elduayen" ó "Nicolás Peña"

Deses altibaixos, os baixos debíanse sempre a fallos económicos. O Concello tiña que apretar presupostos. Así, por poñer un caso, no ano 1971, pola boca do concelleiro don Alberto Bermúdez sabemos que: "O hospital, cunha instalación dos anos dez, non pode desenvolverse a nivel actual. En estudio moi avanzado está a nova instalación necesaria e indispensabel para atender ás crecentes necesidades do municipio e dar ó mesmo tempo a Vigo o rango e a categoría nacional que merece en materia sanitaria, seguindo o exemplo doutros municipios. Mentre se chega a esto estanse a atende-las necesidades máis urxentes, evitando en todo momento un desembolso gravoso. Propuxéronse como adquisicións urxentes un servicio de Raíos X, lámpada de quirófano, renovación da sala de operacións, unha ambulancia, unha central telefónica con capacidade suficiente, unha planchadora, unha cociña de propano, unha sala de xuntas e outras cousas de menos importancia pero todas indispensables para un mellor desenvolvemento do Hospital".

Como exemplos comparativos e a efectos de que se vexa que o Concello atendía o "seu Hospital", copiamos o resumen económico dalgúns exercicios:

1964:

Enfermos internados	1.089
Estancias producidas	46.144
Promedio diario de estancias	126

Gastos por estancia y día 88, 90 ptas.

Total Gastos en el año 4.101.340,65 ptas.

Desglose de los gastos:

Víveres	1.227.608,46 ptas.
Medicamentos	942.708,50 ptas.
Carbón	135.592,84 ptas.
Material	198.471,86 ptas.

Gastos Generales	362.065,99 ptas.
Personal municipal	1.134.893,00 ptas.
Total	4.101.340,65 ptas.

Coste alimentación por estancia	26,60 ptas.
Coste medicamentos por estancia	20,43 ptas.
Gastos Personal por estancia	28,93 ptas.
Carbón, material, etc., por estancia	12,92 ptas.
Total Gastos por estancia	88,89 ptas.

Gastos totales por enfermo tratado 3.766,15 ptas.

Consulta Pública.

Especilidades:

Cirugía General, Ginecología, Obstetricia, Traumatología, Medicina interna, Urología, Dermatología, Otorrinolaringología, Pediatría, Rayos X, Análisis Clínicos, Aparato Digestivo.

Diariamente se consulta de 30 a 40 enfermos.

Y, ahora, solamente el alcance del presupuesto:

<u>Años</u>	<u>Gastos</u>
1967	4.949.131,80 ptas.
1970	6.129.958,00 ptas.
1971	11.105.896,00 ptas.
1972	11.505.941,00 ptas.
1973	15.191.605,00 ptas.

A partir de 1972 aparece la especialidad de Asma y Alergia.

(Ou sexa, que o baixo íase facer alto, ata que chegasen o arranxo e dotación definitivas. Supose. Pero Vigo non estaba desatendido. Xa funcionaba, ademáis dos sanatorios privados, "O Pirulí", -a Residencia Almirante Vierna-, hoxe Hospital Xeral e maila Obra Sindical 18 de Xulio.)

Dende o "Elduayen" ó "Nicolás Peña"

O SANATORIO DA CRUZ VERMELLA

Conviría, como outra mostra dese sentido benéfico de Vigo, falar aquí do sanatorio da Cruz Vermella que se inaugurou e bendeciu o día 1º de setembro do 1899, feito co gallo, tan necesario e acuciante de atender ós enfermos repatriados da guerra de Cuba.

As obras da montaxe e adaptación realizáronse nun terreo cedido polo Concello vigués a carón do Hospital Elduayen, de tal xeito que a administración deste sanatorio correu a cargo de Sor Cesárea, a superiora das Fillas da Caridade, que acudiu tamén coas súas monxas do Hospital Elduayen e outras que atendían á Cociña Económica.

Da memoria da Cruz Vermella dese mesmo ano tiramos o nome dalgunhas delas para lembranza e honra de todas: Xosefa Goñi, Antonia Aspiroz, Simona López, Pilar Ormazábal, Pilar Aina, Leonarda Ibáñez -co tempo superiora, nos Pavillóns Sanitarios-, Juana Castañones, Juliana Pantealeona, Elvira (?) e María (?).

(Nesas mesmas datas da guerra cos ianquis, a benemérita Institución montou tamén, preventinamente, Hospitais de Sangue, ante o temor de que os barcos americanos viñesen bombardear Vigo, -cousa non improbable pois a nosa vila era o porto máis cercano a USA-, habilitando locais na batería de Alcabre, na Guía, e cinco no casco da poboación.)

O labor da Cruz Vermella durante estas datas que tan ben recolle a memoria que no ano 1899 escribiu o presidente da comisión viguesa don Eugenio Dominguez e que foi lida polo secretario xeral don Enrique Pereira Borrajo, non rematou aquí. A benéfica institución seguío a traballar: no ano 1902 acudiu ós peiraos vigueses coa súa ambulancia -xa a tiña, non de motor, claro, movida polos voluntarios- para prestar asistencia ás vítimas da explosión da canonera "Cóndor"; no 1914 a consecuencia da epidemia tífica, montou un servizio especial de enfermeiros e

padioleiros e nos anos 1921 e 1922 co gallo das expedicións a África polo avivamento daquela campaña, abríu unha suscripción pública e levou a cabo a festa da "Banderita" con que buscar recursos para atender ás necesidades das posibles repatriacións, mandou paquetes a Marrocos para aguinaldos dos soldados e, en fin, tivo a súa ambulancia ó servicio da cidade. Por gratitud hai que facelo constar. (No ano 1944, nun acto coa presencia da súa presidenta nacional, a Duquesa de la Victoria, a Cruz Vermella viguesa iniciou as obras da construción do hospital que se ergue hoxe na Avenida de Cánovas del Castillo. Era, daquela, alcalde Suárez-Llanos.)

INAUGURACIÓN DO HOSPITAL DO CARMEN
("ELDUAYEN")

Pero xa é hora de que contemos a solemnísima inaguración do hospital "do Carmen", como tamén o chamou o pobo, polo nome do lugar, -a finca onde se instalaou).

O día foi esplendoroso tendo en conta que era xaneiro. O día 23 do mes inicial de hai cen anos tiña moito sol e moita luz.

As dez da mañá, dende o Concello, que estaba daquela na Praza da Constitución, saíu a comitiva oficial. Viñan en coches dacabalo, dezaoito carruaxes cheos, conspicuos vigueses e a corporación municipal baixo mazas.

O alcalde, don Marcelino Astray de Caneda; o gobernador militar, Sr. La Sala; o comandante da Mariña, Sr. Liaño, os concelleiros Sres. Barreras, Iglesias, Nandín, Cambeses, Nuñez, Fandiño, Cordovés e Ozores: O xuíz de Primeira Instancia, Sr. Gómez Calderón; os deputados provinciais, Sres. Iglesias Añino e López de Neira; o prior da Colexiata, Sr. Sánchez Patiño; o xuíz municipal, Sr. Posada Barros; o administrador de aduanas, Sr. Pérez Ibáñez; o de correos, Sr. Urbis; o director de sanidade, Sr. Gil; o fiscal Sr. Ayala; o director do hospital militar, Sr. Barajas; o farmacéutico militar, Sr. Casabuena, o ex-concelleiro Sr. Villavicencia, -que foi que, coa súa moción de ergue-lo monu-

mento a Elduayen, fixo que abrochase, de rebote, a idea de construi-lo novo Hospital-; o señor Ducloux, cónsul de Francia; o presidente da Xunta de Beneficencia, Sr. Martínez Villoch e os vocais Sres. Nandín, Durán, Lago, Sitja, Lema (don Eladio), González e Cameselle; o médico titular do novo Hospital, don Felipe Iglesias; o secretario do Concello, Sr. Olivié; o depositario municipal, Sr. Fernández Conde; moitos periodistas; presidentes de sociedades recreativas e culturais, como o Sr. Franco Quiroga, do gimnasio; do casino, Sr. García Pérez; Sr. Arines, da tertulia; pola Oliva , o Sr. Fernández Arreo; polo Mercantil, o Sr. Bravo; don Camilo Rodríguez pola Sociedade de Socorros Mutuos...

Na Falperra, onde se facía o mercadiño, ó inicio da estrada de Baiona no remate da rúa Sombrereiros, -que se chamaba de Elduayen, dende o 3 de xuño do 1887, a petición dos concelleiros Sres. Sanjurjo Badía, Allones, Padín e Molins-; más ou menos onde hoxe se enraíza a oliveira heráldica, unha grande multitud admirou á comitiva, que se detivo uns intres a esperar ó Sr. Bispo da diócese, Sr. Méndez Conde, que viña acompañadodo Arcipreste, Sr. Andreu e do familiar -un fámulo, non un parente- Sr. Miranda. Subíu o Bispo ó coche do Sr. Alcalde e o desfile seguío ata As Travesas.

(Que se chamaban de sempre así e non, como pensan algúns tordas, polas travesas do tranvía que tería que chegar, aínda, no ano 1914.)

Ó fondo da rúa, as Illas Cíes destacaban azuis na transparencia da mañá, pensaba algún poeta, que os había.

Ó chegar a finca do Carme esperaba unha multitud, medio Vigo más ou menos, como escribiu o "Faro de Vigo", que xa levaba corenta e tres anos informando: "máis de 6.000 veciños visitaron este día o novo Hospital" que, limpo, fermoso, engalanado con bandeiras e tapices, esperaba a chegada das autoridades.

Foron recibidos na porta pola superiora e monxas da Orde de San Vicente de Paul -as Fillas de Caridade- e as superiores da

Casa de Caridade e Cociña Económica, da mesma orde. Con elas, a Xunta de Beneficencia.

Non máis chegar e situárense, o Alcalde entregou a chave do Hospital ó vice-presidente da Xunta da Caridade do Hospital, Sr. Pérez Boullosa e inmediatamente entraron todos para ir indo ata a capela onde o Bispo dixo, -e así quedar o hospital bendito e baixo a mirada do ceo-, a primeira misa do establecemento, que foi fermosamente acompañada pola música que interpretou ó armonio o Sr. Caneda, -fillo do alcalde-, músico compositor e pianista moi destacado, morto no 1947.

Logo, fora do recinto sagrado, o señor Alcalde, falou da importancia do acto, da xenerosidade de Elduayen, da satisfacción que sentía por poder poñer ó servicio do pobo doente unha institución tan ben instalada coma aquela -él era médico e entendía desto- que non deixaría de estar tutelada polo Concello.

Contestoulle o Presidente da Xunta de Caridade agradecendo o labor realizado para consegui-lo hospital, obra que hoxe todos eloxiaban, e os esforzos comúns e as axudas tan valiosas.

O acto pechouno o Bispo cun canto á caridade que foi, segundo a prensa daquela, 'estrepitosamente' aplaudido.

Despois o público entrou, comedidamente, ó interior para ver as modélicas instalacións.

As autoridades invitadas foron obsequiadas polo Concello cun xantar, que serviu "La Ceres", baixo a fronda do parque que rodeaba o edificio mentres que a Banda de Música do Reximento Murcia deleitaba ós asistentes e curiosos oíntes coas mellores pezas do seu repertorio.

Todo isto está recollido da prensa de entón pero quen mellor expresa a importancia e emoción do feito e o cronista da cidade daquela, don Nicolás Taboada Fernández: "Cuando los buques de guerra extranjeros fondeados en esta bahía y las baterías del Castro festejaban con estrepitosas (otra vez iste adjetivo), salvas el día del Santo Rey, y regresábamos de asistir a la inauguración del Hospital Elduayen, conmovido todayía nuestro ánimo por el grandioso espectáculo que acabábamos de presen-

Dende o "Elduayen" ó "Nicolás Peña"



PROYECTO DE LOS PABELLONES SANITARIOS

Dende o "Elduayen" ó "Nicolás Peña"

ciar, no hemos podido menos de sentir una de las más gratas impresiones de nuestra vida, deseando grabar con caracteres de oro la fecha del 24 de enero en los anales de nuestra gloriosa historia local contemporánea."

OS PAVILLÓNS SANITARIOS

E xa metidos na historia do Hospital moderno, o que hoxe chamamos o "Nicolás Peña", o Hospital Municipal, segundo o pobo, e que empezaron sendo os Pabillóns Municipais.

Vigo crecera moito e andaba ó redor dos 53.000 habitantes no 1918. (Lémbrese que no 1904 Bouzas pasara a ser Vigo, tamén.)

A Corporación Municipal, deuse conta da necesidade de ampliar os servicios hospitalarios e pensou nun novo edificio con capacidade suficiente.

Desexando, pois, adquirir uns terreos adecuados, salubres, que reunisen as condicións sanitarias adecuadas, tras varios estudios chegou á conclusión que os ideais serían os dunha finca do Regueiro, propiedade de don Benito Corbal, veciño de Pontevedra, propietario, que vivía na rúa do Progreso da capital, -rúa chamada hoxe de don Benito Corbal, que non hai como ter cartos para ser prócer-.

(Verbo das condicións idóneas do terreo pénsese que sempre foi preocupación dos nosos políticos -de antes, claro-, instala-las institucións nos lugares idóneos. Cando o enxeñeiro Agustín de Marcoartú recibe o encargo de realizar o proxecto da Nova Poboación de Vigo, -ano 1837 prevé, coas autoridades, que o Hospital, -do futuro-, tería que estar no lugar máis alto. Neste senso acertaron quen situaron o "Pirulí" -Hospital Xeral- e o do Meixoeiro.)

Púxose en contacto con él, no nome do Concello, o Procurador Síndico, don Lucas García Rodríguez, debidamente autorizado polo alcalde don Fernando Conde -e chegaron ó acordo de compra-venta.

A finca era a "Huerta" o "Granja do Regueiro", da parroquia de Santo Tomé de Freixeiro, composta de casas terreiras, labradío, Dende o "Elduayen" ó "Nicolás Peña"

devesa e monte con árbores, de 21.341 metros -e 81 cm., dí a escritura-, que limita polo Abrente co camiño da Pousa, por Poñente e Sur co camiño que vai de Vigo a Castrelos e polo Norte cos bens da viúva de don José Ulibarri.

A finca comprárla don Benito a don José Peleteiro Graña e, por certo, aínda non a tiña escriturada o pontevedrés, cousa que subsanou axiña. E, tamén, tivo que redimila dunha renda con laudemio do Marqués de Valadares.

En principio ían ser 120.000 pesetas a pagar trinta na man e más dous prazos anuais de 45.000 co cinco por cento de interese. Pero como houbo que paga-la redención do foro -10.000 pesetas- acordaron facelo a medias: poñe-la finca en 125.000, e dar 35.000 ó contado, -en billetes do Banco de España, pon na escritura-, e o resto nos dous prazos iguais de antes pero só co catro por cento.

E así foi. A finca, que chegaba ata Peniche estaba partida en dous pola estrada Vigo-Baiona pero esto non empecía xa que todo era aproveitable e suficiente, segundo informou a Comisión de Sanidade. (De que algunhas veces os nosos rexedores teñen bo sentidiño -ou asesórtabanse ben-, é mostra o feito de que o arquitecto Palacios, cando redacta, o ano 1932 o Plan de Urbanismo de Vigo que leva o seu nome, sitúa a zona médico-sanitaria -que aconsellaba estaren xuntas: Hospital Civil, Asilos, Sanatorio-Hotel, Laboratorio Municipal, etc.- elixiu e sinalou este mesmo lugar no barrio do Regueiro, anque no futuro houbese que crear outros centros sanitarios satélites.)

Firmaron vendedor e comprador e asemade os testigos, señores Pérez Mouro e Lago Feijoó, veciños vigueses e maiores de idade e deu fe o notario don Segundo Pla de Huidobro, o devandito 9 de abril de 1.917.

O proxecto encargouse ós arquitectos Gómez Román e Esténs e aprobado polo Concello adxudicáronse as obras a don Urbano Ribeiro que as comenzou enseguida.

No ano 1922, rematados tres pavillóns, os enfermos que estaban no Hospital vello -o Elduayen-, foron trasladados e así



Perspectiva de conxunto dos pavillóns sanitarios do Hospital Municipal.

desapareceu o nome antigo do nosocomio pasando a chamarse Pavillóns Sanitarios. Foi o día 4 de decembro. As outras edificacións continuaron en obras pouco a pouco e así se montaron tódolos servicios que precisaba un establecemento desta clase, como son radioloxía, quirófanos, farmacia, sala de partos, cámara frigorífica, lavadoiros mecánicos, etc., ata chegar ós oito pavillóns do proxecto que pronto, -Vigo seguía a medrar-, resultaron insuficientes. Tamén se dotou de persoal técnico especializado.

Dende esta nova xeira cambiaron algunas cousas obsoletas. A Xunta de Caridade, verbigracia, transformouse na Xunta de Goberno. (Anécdota confesional: O vocal don Amador Montenegro Saavedra -periodista de moita sona ó que algúns inseren un "López de" no medio dos apelidos-, que era vocal desta xunta quixo que constase en acta "o disgusto que lle causaba o cambio de nome, xa que os motivos aducidos para facelo non eran outros máis que a supresión da palabra Caridade,

significativa da meirande e fecunda das virtudes, impulsora de canto en orde á civilización cristiana transmitiron as xeracións pasadas e a actual sostén nunha tradición gloriosa".

(Ay, o mundo descritarianízase...)

REGULAMENTOS DOS PAVILLÓNS SANITARIOS

Houbo, tamén, que revisa-lo Regulamento, pero a cousa se fixo máis adiante, no ano 1926.

Non hai maior variación no contido porque en realidade a filosofía vén sendo a mesma, pese ó cambio da verba caridade, co mesmo senso da atención, que se encamiña agora á obriga social ou xustiza.

No que si se nota é nos artigos que fan referencia ó persoal en canto a funcións e más ás contratacións.

Os aspirantes a enfermería terían que pasar por un exame diante dun tribunal composto por un médico do corpo facultativo dos pavillóns, un médico da Beneficencia Municipal, un médico de exercicio libre, un practicante representante do colexio Profesional e un concelleiro municipal.

A temática do exame, teórico e práctico baseábase na Anatomía, Cirurxía menor e apósitos e vendaxes.

Os primeiros foron catro practicantes pero despois aumentaron as prazas. Os horarios adaptábanse segundo as estacións, de verán e de inverno. E tiñan algunha función de responsabilidade maior, como pode ser face-lo pedido de farmacia e repartilo, despachar altas e comunicar que camas quedaban baleiras... (Hai que pensar que nesta época os practicantes tiñan unha meirande preparación; eran de carreira, imos). Facían gardas de vintecatro horas, levaban os libros de entrada, e mailas historias clínicas e informaban ó resto dos practicantes e ós médicos as novidades da súa sala. Entre todos eles había un practicante maior que vixiaba o cumprimento laboral dos seus compañeiros e mozos enfermeiros. Estes dependían nas cuestións de alimen-

tación de enfermos do administrador e da superiora das Fillas da Caridade. Servían as comidas, preparaban os baños e acompañaban e atendían alí ós enfermos.

En fin, axudaban ós enfermos a movérense e tamén para as súas necesidades fisiolóxicas. E por último baixa-los cadáveres ó depósito e preparalos para o seu pasamento -meigas fora-, e axudar ós médicos nas autopsias.

En canto á atención as mulleres internadas o número de enfermeiras marcába a Xunta de Goberno despois de escoitar ó xefe facultativo e á Superiora das monxas.

Na década dos oitenta o persoal compúñase de once médicos, dous médicos analistas, unha farmacéutica, seis enfermeiras, unha matrona, oitenta e oito auxiliares sanitarios -contándose entre estes a celadores e auxiliares clínicos- e nove Fillas da Caridade con formación técnico-sanitaria.

NOVOS TEMPOS

Ata agora o Hospital contaba para o seu funcionamiento con sete pavillóns onde se ubican os servicios de cirurxía xeral, otorrinolaringoloxía, pediatría, xinecoloxía e tocoloxía, traumatoloxía e infecciosos.

Noutros tres pavillóns situánse os servicios de Radioloxía, a capela e a residencia das "Fillas da Caridade".

A dotación de camas é de 155 e a estancia sae a 8.000 pesetas por día. A financiación víñase facendo a través de concertos co Instituto Social da Mariña e co Servicio Galego de Saúde (Sergas) ata o ano 1993 no que pasou definitivamente a pertencer a este último organismo co nome de "Hospital Nicolás Peña".

GALANOS E FEITOS

Da boa marcha e funcionamento dos Pavillóns, que logo, pronto foron Hospital Municipal, son mostra non só o crédito que acadou entre a clase médica de toda a bisbarra senón tamén a

Dende o "Elduayen" ó "Nicolás Peña"

fama que tivo entre toda a veciñanza viguesa como garantía de bon trato e coido para quen tiñan a boa sorte -dentro do malo-, de seren internados e tratados alí.

Don Nicolás Paz Pardo, médico de recoñecido prestixio, presidente do seu Colexio Profesional, escribía, falando da calidade médico-sanitaria da cidade, no álbume "Vigo en 1927", editado por P.P.K.O.: "Hay asimismo que reconocer la importancia de la Beneficencia Municipal. En Vigo existe una Corporación de Médicos titulares que atiende con verdadera abnegación a los enfermos pobres.

Y en los Pabellones Sanitarios, médica y quirúrgicamente, son asistidos de forma tal, que rara vez hay vacía alguna cama de sus varias salas, amplias, bien ventiladas y cuidadosamente atendidas. Por eso no hay enfermo pobre que no desee ingresar en aquel establecimiento. Cotidianamente intervienen sus notables cirujanos en operaciones de alta cirugía general, ginecología y partos consiguiendo resultados tan sorprendentes que por ningún otro Hospital son superados, como lo atestiguan las estadísticas que cada año se dan a la publicidad."

Recollo do libro "Tierra de Fragoso", de don Xosé Espinosa, cronista de Vigo, algúns feitos importantes que, para o que hoxe chamamos reciclaxe, se organizaban de cando en vez -con gran altura-, nos Pavillóns Sanitarios. Polo conciso do texto non se poderá dicir que o farmacéutico deste hospital -foino- e parcial. E ademáis, todos estes eventos saíron na prensa local daquela.

"A historia do Hospital rexistra acontecementos moi louvables, entre outros, as "Xornadas Médicas" do 1931, e despois as "Semanas de Cancro" e "da Tuberculose".

"Nas primeiras houbo neste establecemento sesións operatorias realizadas polos mestres don Francisco Gentil, de Lisboa; don Mariano Gómez Ulla e don José Goyanes, de Madrid, e don Antonio Martínez de la Riva, de Santiago, realizadas coa sabiduría e peculiar 'elegancia' de tan distinguidos catedráticos, ante numeroso concurso de médicos de toda Galicia. Con igual brillantez actuaron na 'Semana do Cancro', os señores Gil y Gil e Varela Radío de Madrid".

"Na 'Semana da Tuberculose', brillaron tamén polos seus extensos coñecementos e pola súa elocuencia os chorados vigueses que se chamaron José Ramón de Castro e Ramón González Sierra".

"Aqueles actos académicos que fixeron época na historia da Medicina Local, perdurarán eternamente na memoria de cantos tiveron a dita de ser neles mestres e alumnos."

O CINCUENTENARIO DA FUNDACIÓN

O día 23 de xaneiro do ano 1946 conmemorouse solememente a fundación do Hospital Municipal. A prensa dicía: "O 50 aniversario da fundación do Hospital Municipal."

E despois viña unha crónica de moita ensulla.

(O día foi bo, máis ben tirando a fresquío, con sol as veces que saía entre grandes cúmulos, nimbos e altos cúmulos. O vento a 10. A temperatura máxima foi de 10 graos. No "García Barbón", Pepe Alba, coa súa compañía cómica, representaba "¿Qué hacemos con los viejos?" e, na Ribeira do Berbés, Jorge Mistral e Xan das Canicas rodaban unha escena da película "Mar aberto").

"Tuvo lugar en los Pabellones Sanitarios la conmemoración del 50 aniversario de la Fundación del Hospital Elduayen, que fuera entonces instalado en la vieja casa de la finca del Carmen, en Las Traviesas."

LLEGADA DE LAS AUTORIDADES

"A las once de la mañana se reunieron en los referidos Pabellones con el alcalde de la ciudad, Excmo. Sr. D. Luis Suárez-Llanos Menacho, la mayor parte de los concejales de la Corporación Municipal, todos los médicos y demás personal sanitario, así como el administrativo del referido hospital." (Vexan que está escrito con presas: dúas veces "referido", nun párrafo.)

Dende o "Elduayen" ó "Nicolás Peña"

"Momentos antes de las once y media llegó el Excmo. y Revmo. Sr. Obispo de la Diócesis, Fray José López Ortiz.

Después de los saludos de rigor, el Sr. Obispo pasó a la capilla revestido de medio pontifical y se situó en el lugar correspondiente del prebisterio, colocándose enfrente el alcalde, acompañado de los señores director del Hospital y presidente de la Junta de Gobierno.

SANTA MISA E CARIDADE

"Seguidamente se celebró el Santo Sacrificio de la Misa que fue oficiado por el párroco de Freixeiro".

Vounos eximir do texto periodístico.

O párroco de Bouzas, don Xosé Fernández Parada, o Padre Comesaña, pronunciou unha fervente e emotiva plática que tratou dos "Desposorios da dor coa caridade", que foi retransmitida polos micrófonos de Radio Vigo a tódolos enfermos da Hospital.

Rematada a misa o señor obispo concedeu indulxencias e impartiou a súa bendición e, de seguido, na compañía do Director e outros asistentes ó acto visitou ós enfermos.

XANTAR INTIMO E DISCURSOS

Máis tarde, o alcalde e a Xunta de Goberno, obsequiaron cunha comida íntima ós invitados na galería do pavillón administrativo, presidindo co alcalde, o bispo, o director-médico e o presidente da Xunta de Goberno.

Chegado-los postres falou Suárez-Llanos, para congratularse de que estes cincuenta anos de vida do Hospital Elduayen verificasense nun ambiente de progreso tan notable da instalación que non era posible comparar co aquela de entón e felicitou a todo o persoal facultativo polo seu celo, ó administrativo, polo seu labor constante e duro, e dun modo especial as irmás Fillas da Caridade.

Dende o "Elduayen" ó "Nicolás Peña"

Don Xosé Troncoso, médico-director, contestou cumplidamente ó alcalde expoñendo sintéticamente o volume do labor que recae hoxe sobre o persoal dos Pavillóns Sanitarios, cada vez máis concorridos pola densidade de poboación da cidade; que se siente orgulloso de todos eles pero que sería preciso ampliarlo para mellor levar a cabo os fins do Hospital.

Interviu, tamén don Xosé Espinosa, o farmacéutico do Hospital e Cronista da Cidade, para exaltar o traballo das monxas de dun modo especial aludiu a sor Leonarda, "que leva cincuenta anos de servicios e que ten atendido a máis de 35 mil enfermos".

Logo dunha breve explicación do alcalde sobre as melloras que se farían e os proxectos do Concello para o Hospital, o bispo López Ortiz, resaltou a atención que pon o Concello, e o cristián sacrificio de tódolos que interveñen neste labor de caridade. E pregou que esta caridade e sacrificio se manteñan sempre e se propague todo o posible. Terminou pedindo a Deus o premio para este traballo. Logo botou a súa bendizón para todos.

Houbo tamén un xesto cariñoso para sor Leonarda a quen o alcalde lle fixo entrega dun reloxo e de dous xarróns para a capela.

MUSICA E COMIDA ESPECIAL

E como era festa, a banda municipal de música deu un concerto alí mesmo que foi retransmitido as salas polo medio de altavoces.

Os enfermos xantaron un menú extraordinario. (Pero conforme coas prescripcións facultativas de cada un deles. ¿E logo?)

OS DIRECTORES MEDICOS

Non sería xusto rematarnos sen falar un pouco dos directores do Hospital, todos eles eminentes notorios e evocar as súas personalidades.

Don Enrique Lanzós, o médico nado en Santiago, -pero Dende o "Elduayen" ó "Nicolás Peña"

viguesísimo-, onde estudiou. Discípulo pre-dilecto do profesor Sánchez Freire unha das glórias daquela Universidade. Doctorado en Madrid no 1880, que chegou a Vigo cunha capacidade increíble sobre todo en cirurxía. Médico da Sociedade "A Cooperativa", médico dos ferroviarios, tivo que aceptar a dirección do Hospital en prexuicio dos seus propios intereses persoais.

Presidente de tribunais para oposiciones de enfermeiras da Cruz Vermella, vocal da Sección Técnica da Xunta Antituberculosa, Comendador da Orde de Cristo Portuguesa... Foi o inspirador e o motor que conseguiu o Hospital Elduayen e a erección dos Pavillóns Sanitarios.

Pero máis que nada, home modélico, sacrificado, sobrio, frugal, desprendido, pai dos pobres e auténtico sacerdote da Medicina. A súa grande virtude foi o seu senso humanitario. Tanto se preocupou polos demás que cando morreu (1930), anque puido gañar moitos cartos, non deixou ós herdeiros máis fortuna que a súa lembranza de home de ben, e o respeito e cariño que lle tiñan tódolos vigueses ós que tanto agarimou.

Don Carlos Colmeiro Laforet, médico de grande categoría científica, publicista extraordinario, de familia patricia viguesa, dedicado tamén, por vocación, o coido da xente humilde. Estivo en contacto epistolar e en visitas nas súas viaxes coas principais lumieras médicas. Home de gran saber que recibiu, hai pouco, unha homenaxe por parte do Concello vigués, que lle dedicou unha praca recordatoria na casa onde viviu na rúa Urzaiz. O 24 de xullo de 1991 dedicoulle, asemade, unha rúa.

Don Ramón González Sierra, nado en Vigo no 1898, estudiante destacado dende neno; un dos mellores alumnos en varias xeracións -dicían os seus profesores- na carreira médica. Rematouna con título a mérito e coa mesma nota doctorouse en Madrid, co número un. Foi becado a Alemania, recorre logo as



Enrique Lanzós Sánchez.



Ramón González Sierra.

principais clínicas americanas, visita as más notables de Europa. Discípulo do famoso Dr. Lagrange, dedícase a oftalmoloxía e abre clínica en Vigo. Foi un médico extraordinario e en vinte anos de profesión cóntase que atendeu a máis de corenta mil enfermos.

Pero máis que todo o seu saber, que era moito, os mellores galanos botoullos o pobo, que o chamou: "mago oculista, ourive da palabra, arquetipo do amor ó próximo, personificación da bondade, humilde, compasivo, leal, certero nos seus xuicios, cordial amigo, traballador infatigable e bon cristiano". (Aí queda iso.)

Don José Ramón de Castro, vigués (1900), que ingresa os dezasete anos na universidade, alumno querido de grandes mestres como o Dr. Gil Casares, licenciado no 1923 e doctorado en Madrid ó ano seguinte. Especializado en París nas grandes

clínicas e amigo dos más eminentes médicos. Visita Alemania, Holanda, Bélgica, Inglaterra, Dinamarca, Suecia, Italia e Austria facendo prácticas e estudos en diversos hospitais e centros. Instalado en Vigo destaca entre os seus colegas axiña. Da importantes conferencias, publica artigos, libros, especialmente sobre temas pulmonares -un deles leva o prólogo do Dr. Marañón, amigo de seu-, axuda á creación do Patronato Nacional Antitu berculosos, dirixe o Sanatorio do Rebullón... En fin; outro facho da Medicina non só viguesa senón española. Pero máis que médico, como todas estas grandes figuras,



José Ramón de Castro.

un home bo, que quería os seus tuberculosos. Dicíase: "Para o Dende o "Elduayen" ó "Nicolás Peña"



Dr. Alvarez Novoz. — Medicina interna



Dr. Amoedo. — Cirujía



Dr. Corbal. — Medicina general



Dr. Lanzós. — Medicina general

La Medicina en Vigo

Los
diez médicos
clasificados
en
primera
categoría



Dr. Montes. — Enfermedades de la mujer



Dr. Millán. — Radiólogo



Dr. Paz Pardo. — Medicina interna



Dr. Rasilla. — Estómago



Dr. R. Vila. — Garganta, nariz, oídos



Dr. Troncoso. — Cirujía

Dr. Castro, un enfermo non era un caso senón un home."

Temos que falar tamén do Dr. Manuel Amoedo, engadindo ó xa dito anteriormente que foi outra preclara figura médica que no ano 1927 figuraba entre os dez mellores galenos vigueses no Album "Vigo en 1927", de la editorial P.P.K.O.

E dos queridos e respetados doutores Lombardero, Legerén e Troncoso, verdadeiros apóstolos, excepcionais médicos que foron capaces de volcar abnegadamente o seu saber para axudar ós más humildes.



Nicolás Peña.

E de Don Nicolás Peña, o destacadísimo urólogo, ó que non hai quen non o lembre con veneración, -¿Cantos milleiros de vigueses pasaron pola súa clínica da rúa Policarpo Sanz?-, chamado o pai dos pobres, que acadou fama de santo e o respeito e recoñecemento da cidade e que hoxe honra ó Hospital, co seu nome apelativo.

E despois están todos esos outros médicos que formaron parte da plantilla en encomiable labor sanitario e humano.

Servan estas poucas liñas de homenaxe a todos eles. (E de agradecemento. E remito ó lector ó apéndice. Alí están os seus nomes. E tamén se recolle unha carta -recente- de gratitudun dun súbdito dos Estados Unidos, polo bon trato recibido hai tempo nun difícil trance e que quixo manifesta-lo coa entrega dun donativo. Paga a pena lela. ¿E que ben define todo o que o Hospital foi, é, quere seguir sendo!)

CODA

No poderíamos rematar este breve traballo que queremos -ó mesmo tempo-, que sirva de recordatorio e recoñecemento

Dende o "Elduayen" ó "Nicolás Peña"

dunha prestación de servicios cunha altísima dignidade e entrega, durante cen anos -tantas vidas, tantas almas ó seu coido-, sen significar a simbiose do pobo e o Hospital como temos visto a través dos textos precedentes.

Vigo estivo sempre orgulloso do seu Hospital Elduayen, dos Pavillóns Sanitarios -do Hospital Municipal- e, agora, do "Nicolás Peña".

Foi unha simbiose -egoista por parte do pobo que se quere, pois sabía que alí tiña o posible amparo para a súa saúde-, amorosa.

De ahí a preocupación do Concello por atendelo, como se pode ver nos seus presupostos anuais.

Por iso mesmo, rebordadas, neste mundo moderno, as instalacións e medios do Hospital Municipal pola complexidade da sanidade actual, a súa incorporación ó grande sistema do SERGAS foi acollida con beneplácito de tódolos ciudadáns de Vigo, que seguen a esperar, con seguridad, que na misión actual, o "seu hospital", manteña fielmente as obrigas que emanen de ese lema que tanto nos honra e nomea á cidade "semper benéfica".

APENDICE

RELACION DE FACULTATIVOS DO HOSPITAL DENDE O ANO 1896 ATA 1996

DIRECTORES

Enrique Lanzós Sánchez
Manuel Amoedo Seoane
Nicolás Peña Martínez

Joaquín Cristos de la Fuente
Antonio Sierra Calvo
Bibiano Fenández-Arruti López

FACULTATIVOS

Victoriano Domínguez Coto
Felipe Iglesias Ramos
Manuel Fandiño Villar
Eloy Rollán García
Eugenio Arbones Castellanzuelo
José Troncoso Domínguez
Armando P. García Barros
Jaime García Lombardero
Pablo García Amoedo
Angel Reboreda Marín
Francisco González Garra
Luís Mariño Ferrer
Ramón López Ríos

Manuel Troncoso Rozas
Santiago Herrero
Manuel Pintado Saborido
José Troncoso Rozas
Jesús Carrera Portela
Manuel Salgado Urtiaga
Jaime Cid Palacios
Federico Cardelle
Raúl Tomé Blanco
Luís Ozores Camino
M. Pimentel
Carlos Alvarez Pereira
Manuel Millán Millán
José Iglesias Lago

Dende o "Elduayen" ó "Nicolás Peña"

APENDICE

Alejandro Lanzós Nuche
Marcelino Díaz Guevara
José Macan Moncanal
Antonio Cobas Núñez
Carlos Colmeiro Laforet
Manuel Millán Iglesias
Eduardo Ferreño López
José Ramón de Castro
Paulino González Hernández
Segundo Troncoso Plá
Manuel Cobas Núñez
Rafael Legeren Campos
Antonio Ruiz Martínez
Federico Ayestarán Torres
José Alvarez Rodríguez
Francisco González García
Juan Ignacio Fdez-Cid París
Cesáreo Hernández Pérez
José Luís Nogueira March
Armando Pérez García-Barros
Antonio Ruiz Martínez
Asunción Troncoso Rozas
Eugenio Sanmartín Pérez
Amador Montenegro Cabello
Adnan Abdelkader Hassan
Emilio Carlos Pazos Lago
Cesáreo Labrador Castro
Guillermo Gamero Vidal
Ramón González Vázquez
Luís Miguel Cruces Prado
Carlos Magdalena Castiñeira
Enrique Olivié González
José Manuel Vargas Hermida
Vicente Martínez Baquero
Alfonso Gallego Díez
Domingo Rueda Crespo
Olmedo Herrero Fernando

Avelino Rodríguez González
Mª José Montes Alvarez
Clara Soto Arias
Pedro Otero Alfaya
Fernando Ulloa Alonso
Francisco Javier Verea Argibay
Mª Dolores Vázquez Ferro
Encarnación Paz Cadaval
Mª del Carmen González Mao

ADMINISTRADORES

Alejandro P. Isla
Antonio Pousa Campos
Angel Ilarri Gimeno
Feliciano Aldazábal Gómez

DIRECTOR DE XESTIÓN

José Manuel Novo Alvarez

DIRECTORA DE ENFERMERIA

Gloria Aurora Novoa Rodríguez

FARMACEUTICOS

José Espinosa Rodríguez
Leandro Ruiz Hermosilla
Cecilio Núñez Escalona
Matilde Caamaño Barreiro

PRACTICANTES

Alejandro Pérez Isla
José Salaberri
Ramón Blanco Alonso
Carlos Pinal
Nicanor Andrés Gutiérrez
Daniel Soutullo Melijosa

APENDICE

Miguel Sánchez Roselló
Gerardo Urcera Vázquez
Eliseo Martínez Castaño
Angel Rodríguez Fernández
Teodoro Rivera
Manuel García López
Serafín González
Paulino Taboada
Arturo Rodríguez Reigosa
Manuel Troncoso Salgado
Manuel Meiras
José Ferreira García
Fernando Urcera Vázquez

COMADROAS

Clotide Luque
Laura Devesa Martínez
Josefa García Veiga
Emilia Ochoa Gallego

María Carmen Lourido Campos

CAPELLANS

Francisco Grobas
Tomás Rial Bastos
Angel Rodulfo
Aquilino Alonso Tato
Saturnino Rodríguez
Pío Grobas
Alfonso Blázquez
Jesús Sánchez
Secundino Bispo
Ignacio Carrera
José Otero Lorenzo
Abelardo Martínez Pazó
Manuel González Rodríguez
José Pérez Sánchez

APENDICE

LISTADO DE PERSOAL

Alfonso Delgado, Julio; Alvarez Gestoso, Manuel; Arca Espiño, M^a Josefa; Iris Abal, Luís Alberto; Cardona Baglietto, M^a Nieves; Carracedo Durán, M. Elena, Díaz Ledo, Jorge; Fernández Gómez, Carlos; Fernández Gómez, Susana; García González, Carolina; González Castro, M Rocío; González Comesaña, José Benito; González Nores, Adolfo; López López, M^a José; Oubiña Betanzos, Rosa M; Pérez García, Asunción; Requejo Gómez, José Manuel; Rodríguez Graña, Begoña; Rodríguez Sánchez, Saladina; Philippon Darriba, M^a Carmen; Díaz Gómez, Juan José; Vicente Alvarez, Daniel; Rodríguez González, Avelino; Sagiao Crujeiras, M^a Carmen; Varela Rodríguez, Ana; Crespo Iglesias, Teresa; Izquierdo Fontán, M^a Victoria; Covelo Roma, Rosendo Gonzalo; Curty Vázquez, M^a Angeles; Paz Piñeiro, Alberto; Grossi Daponte, Esperanza; Lago Losada, Carmen; Moreno Vázquez, Milagros; Rey López, Margarita; Villar González, Eugenio; Agullas Novas, Pilar; Alonso Blanco, Mercedes; Alvarez González, Susana; Alvarez Vilaboa, Julia; Arjones Pino, Rosa; Blanco Costas, Josefina; Borges Riveiro, María Elena;

Brandon Piñeiro, María Carmen; Camiña Vázquez, Ernestina; Carames Carrillo, Alba; Carballo Villar, María Dolores; Castiñeiras González, Carlos; Castro Riveiro, María Esther; Couto Criado, Amalia; Díaz Padín, Angel Antonio; Diéguez Fernández, Jorge; Diz Vázquez, José Carlos; Domínguez Freaza, Laurinda; Fernández Dacuna, Deolinda; Fernández Fernández, Rosina; Fernández Sánchez, Lourdes; Fernández Santos, Margarita; Ferrín Tamayo, M. Carmen; Fraguas López, Flora; Freire del Río, Ramón; García Guiñedo, Perpetua; García Vidal, María; Gómez Troncoso, Pilar; González Arias, M Dolores; González Hidalgo, Gloria; González Piñeiro, María Pilar; Gutiérrez Fernández, M. Fé; Jerez Parrilla, Francisca; Lago Comesaña, María Esther; Lagoa González, María Luisa; López Quintas, Darío; Macías Feijoo, María del Pilar; Malvido Estevez, Inés; Montero Corbal, María Teresa; Nogueira Rial, Consuelo; Núñez Rivera, Modesta; Orge Freaza, Dolores; Pereira Mora, María Jesús; Pérez Cortinas, María Luz; Pérez Estevez, Esperanza; Pérez Moreira, Fernando; Pérez Moreiras, Adela María; Puga

APENDICE

Domínguez, José Luís; Quintairos Blanco, María Carmen; Rey González, Anabel; Rial Figueroa, M. Carmen; Rial López, Xosé Manuel; Río Abril, M. del Carmen; Rodríguez Costas, Rosa, Rodríguez Fortes, Serafín; Rodríguez Muñoz, Ana M; Sánchez López, Clementina; Sández Rodríguez, Juán Antonio; Santiago Rey, M. Jesús; Santos Araujo, M. Isabel; Seoane Mahia, M. Purificación; Simón Fernández, María Dolores; Simón González, Benita; Sobreira Comesaña, Soledad; Sousa Costas, Cristina; Souto Luís, Juán; Teijeiro Casal, M. Luisa; Ubeira Cambre, Hortensia; Vázquez Docamino, Marina; Veloso Montero, M Asunción; Veloso Montero, M. Rosa; Vila Vázquez, M. del Pilar; Villar Fernández, José Luís; Diego Rodríguez, Germana De; Fernández-Arruti López, Bibiano; Novo Alvarez, José Manuel; Novoa Rodríguez, Aurora; González Mao, M. Carmen; Gamero Vidal, Guillermo; Montes Alvarez, M. José, Otero Alfaya, Pedro Antonio; Paz Cadabal, María Encarnación; Abalo Martínez, Susana; Martínez García, Carlos; Martínez Baquero, Vicente; Pazos Lago, Emilio Carlos; Caamaño Barreiro; Matilde Feli; Ulloa Alonso, Fernando; Pereira Mora, María del Carmen; Rueda Crespo, Domingo; Arias Ferreiro, Rosa; Gallego Díez, Alfonso Carlos; Labrador Castro, Cesáreo; Soto Arias, Clara; Vázquez Ferro, María Dolores; Verea Argibay, Francisco Javier; Barreras Varela; María Pilar; Casas Sampedro, Concepción; Bastero Magdalena, Milagros; Domínguez Estevez, Luís; Alonso Piñeiro, Basilio; Fernández Amil, Fernando; Garrido Fernández, M. Pilar; Gómez Rodríguez, José Antonio; Montenegro Cabello, Amador; Ayuso Sánchez, Purificación; Caulonga Vázquez, Rita; Laredo Pereira, M. José; Marescot Rodríguez, Mercedes; Tizón Cabaleiro, Francisco; Vila Valcárcel, Julio; Regueiro Rodríguez, Ana María; González Pazó, Germán; Rodríguez Pérez, Eugenio; Acevedo Fenor, Fernando; Hermosell Corrales, Presentación; y Lence Gestoso, Rafael.

APENDICE

REPRODUCCIÓN DO CONTRATO DE



Thomao dos cincos ochenta y cinco.

En la ciudad de Vigo à numero de
581 del mes de noviembre diecisiete: año mil
e diez D^r Segundo Pla de Henidosa, Aboga-
do y Notario de los Ilustres Colegios de la Ci-
udad, con sueldo y residencia en Vigo, com-
parecen:

De una parte

Don Ignacio Cobal Estévez, mayor de edad,
casado, propietario, vecino de la ciudad de
Pontevedra, calle del Progreso, numero treinta
y cuatro.

Y de la otra

Don Lucas García Rodríguez, mayor de
edad, casado. Procurador de Tribunales y ve-
cino de esta población.

Ambos provistos de súditas personas.

Concurren á este acto: el primero por su
propio derecho; y el segundo como Procurador
Sindico y en representación del Exmo. Ayun-
toamiento de esta ciudad, según lo aredi-
tó con la certificación del Fisco, siguiente:

DF 0376230

Dende o "Elduayen" ó "Nicolás Peña"

COMPRA DA FINCA DO REGUEIRO

De hoy y otras cuarenta y cinco mil dentro del término de dos años a contar desde esta fecha, devengando el interés del cuatro por ciento anual.

Segundo. Si se realiza, pues la redacción á que alude el hecho anterior y estando conformes las partes contratantes con todo lo demás convenido y que queda consignado, otorgan esta escritura con sujeción á las siguientes cláusulas.

Primera: El Dr. Benito Cortal Asturias va de á favor del Exmo Ayuntamiento de esta ciudad, representado por su Procurador Síndico Dr. Lucas García, las fincas desindadas en el hecho seguido de la exposición de este documento, con todos los derechos que sobre ellas le correspondan, para instalar en las mismas los Talleres Sanitarios.

Segunda: El precio objeto de esta transacción es el de ciento veintiuno mil pesetas, de las cuales recibe en este acto el vendedor de mano del Dr. García como tal Procurador Síndico y en representación de dicho ayuntamiento, treinta y cinco mil pesetas en billetes del Banco de España, la misma y de los testigos; quedando obligado el Municipio á pagar al Dr. Benito Cortal cuarenta y cinco mil pesetas en el plazo

APENDICE

Reglamento general
del
Hospital Elduayen,
de la
Siel, Seal i Valerosa ciudad de Vigo.

Parte primera
Capítulo 1.
Objeto del establecimiento.

Art. 1º - El Hospital Elduayen es, por su origen y por la forma

PRIMEIRA PAXINA DO "REGLAMENTO GENERAL DO HOSPITAL
ELDUAYEN"

APENDICE

este Reglamento geral, al sometelo a la consideracion de sus
dignos compañeros, propone que en aprobacion sea prorrogado
hasta primera de Julio, a fin de poder introducir en
él llegada ya fecha las modificaciones que las necesidades
del establecimiento exijieren.

Vigo 5 de Enero de 1896.

Antonio de Lema *Niceto Fernández González*

En Junta celebrada el dia 14 de
Enero fué dictado 5 apartado el reglamento general
que pase de

Marcelino Torrejón *Eduardo Orózco*
de Lema *Orózco*
M. Fernández Ries

DERRADEIRA PAXINA DO "REGLAMENTO GENERAL DO HOSPITAL ELDUAYEN"

APENDICE

CARTA DE AGRADECIMIENTO

ARO DE VIGO
sábado, 13 de mayo de 1995

VIGO

Fue intervenido quirúrgicamente de peritonitis en el hospital Nicolás Peña hace 44 años

Un norteamericano vuelve a Vigo para dar las gracias al personal que le operó en 1941

Un ciudadano norteamericano visitó ayer el Hospital Nicolás Peña, hasta hace poco Municipal, para entregar un importante donativo con el que quería

agradecer las atenciones que con él tuvo el equipo médico y auxiliar en 1941, cuando, al hallarse ocasionalmente en Vigo a bordo de un barco, sufrió una peritonitis

y fue intervenido quirúrgicamente de urgencia, con resultado por completo feliz, a pesar de los precarios medios científicos de entonces.

PABLOS
VIGO

Asistió telefónicamente desde Lisboa de su intención de agradecer aquellas atenciones y volver a la capilla del Hospital, a rezar, como entonces, por haber superado tan difícil trance.

Y ayer, mister Julian Cudberlang, de 73 años de edad, católico, vecino del Estado de Nueva York, acompañado de su esposa, se entrevistó con el director del centro sanitario, doctor Biobiano Fernández-Arruti, centro ahora perteneciente al Sergas desde 1993 en que el Ayuntamiento efectuó el traspaso, después de mantener sus instalaciones cerca de un siglo, puesto que el Hospital celebrará su centenario el año próximo.

Hizo un recorrido por los pabellones, que encontró, lógicamente, muy cambiados. Del personal de su anterior estancia, nadie está ya en activo, aunque vivan, entre otros, quien fue muchos años conserje, Elías Cotobad, y uno de los enfermeros, Paulino de nombre.

La intención del señor Cudberlang era entregar un donativo, que repararía el hospital con las religiosas de la Caridad de San Vicente de Paúl, que enton-

ces realizaban las tareas de enfermería. Parece que el filántropo ha solicitado que una institución sin fines de lucro vigile que su donativo llegue al buen fin que se propone.

Entonces

Julian Cudberlang llegó en 1941. Ingresado en el Hospital, se le diagnosticó peritonitis. Fue intervenido por el doctor José Troncoso Domínguez. Era director del centro otro ilustre galeno, el doctor Manuel Amodeo, y superiora de las religiosas Sor Agustina Mendieta, de profunda huella y grato recuerdo, a la que sucedió Sor Adela Cambón, en su última etapa ayudante en la farmacia. Administraba el hospital Alejandro Pérez Isla.

Comentó el señor Cudberlang que allá por el año 41 el Hospital parecía como el monte Sion, y que desde sus jardines se contemplaba el mar. Tenía la entrada por Regueiro, ya que la Avenida de Camelias no existía.

Más tarde se vincularía el doctor Nicolás Peña, en cuyo recuerdo se rotula con su nombre el actual centro hospitalario, y a éste sucedería el doctor Antonio Sierra, el último director antes del actual.

El hospital celebrará un acto íntimo de agasajo al filántropo norteamericano.



Vista del interior del hospital Nicolás Peña.

CAMESELLE

APENDICE

MENTO O HOSPITAL

J. O. CUMBERLAND
680 Fifth Avenue
Suite 1100
New York, NY 10019

Telephone: (212) 397-1163
Fax: (212) 664-8872

Don Jose M. Novo Alvarez
Director De Gestión
Hospital Nicolás Peña
Avda. de las Camelias 109
Vigo, Spain

May 24, 1995

Dear Don Jose:

As you see, I am now back in our New York office where the first priority is to thank you and your associates once again for the kind and generous reception provided for our recent and memorable visit to Vigo last week.

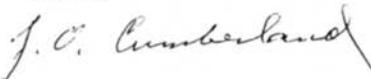
For me this was a pilgrimage I had hoped to make for almost 55 years and thanks to your guidance and attention proved to be a great success beyond my expectations. I am especially grateful for the opportunity of private meditation and prayer in the Chapel, a very special moment for me which I will always cherish from now on. The Chapel itself seemed to be the same as I remember it 55 years ago while almost all of my other recollections of the actual hospital facilities and organization were totally eclipsed by the ultra-modern equipment and professional atmosphere so apparent in the hospital you showed to us. I am sure this reflects the high competence of the present management.

It was very helpful to discuss with you the strategy of the gift I hope to arrange for. First of all, I would like to emphasize the necessity of complete privacy of the gift I wish to make. The reason for this is that over the years I have taken on many financial obligations in legal contracts I have signed and also moral obligations I have voluntarily assumed for various family and friends. The gift arrangements we work out must not be clouded in any way with any other obligations I may be responsible for.

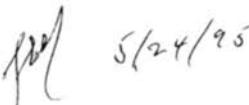
I have now received the fax plus attachments including the "Daughters of Charity" in the United States which you sent to my New York office and will make contact with them as soon as possible.

Thank you once again for making the visit so successful and please convey best wishes to Mr. Fernandez-Arruti Lopez and Ana.

Sincerely,



P.S. I have just now discovered that I have misplaced the note Ana handed to me giving the proper name and address of the nuns in Vigo who formerly managed the hospital and whom we hope will facilitate the gift strategy we discussed. Would you please mail or fax these essential data to my office at your earliest convenience, and also accept my apologies for this error.



5/24/95

Dende o "Elduayen" ó "Nicolás Peña"

APENDICE

Hai vintecinco anos, no xornal "EL PUEBLO GALLEGO" publicábase esta carta que fala por sí mesma e que amosa a calidade asistencial do noso centro hospitalario.



GRATITUD AL HOSPITAL MUNICIPAL

Sr. Director de EL PUEBLO GALLEGO.

Ciudad,

Muy Sr. mío:

"Acabo de abandonar el Hospital Municipal, donde ingresé en estado de coma. Desde nuestra guerra de liberación, por dormir muchas noches en las trincheras, padezco una bronquitis asmática crónica que se vió complicada por un permanente estado cardíaco.

"Pertenezco también a la Hermandad Provincial de Antiguos Caballeros Legionarios y, aunque presto mis servicios en una cafetería local como limpiabotas —su propietario tiene toda clase de atenciones conmigo al permitirme ejercer en su local mi profesión, pues en la calle sería insostenible —no estoy encuadrado en el Seguro de Enfermedad. Mi única hija se casó con un alemán y vive en la nación de su marido. Tengo el carnet número 428 de la beneficencia municipal y gracias a él (este es el motivo de escribirle estas líneas), acabo de salvarme de una muerte segura.

"En el Hospital Municipal donde permanecí internado, gracias a la gestión del Dr. Montero, fui sometido a un fuerte tratamiento fui tratado con toda clase de con-

sideraciones, y asistido por los doctores Sierra Calvo y Novoa. Quiero hacer público a través de estas líneas mi profundo agradecimiento a todo el personal sanitario del Hospital, a su director, al jefe del Servicio Municipal de Beneficencia, al administrador y, a todas cuantas personas, en suma, llevan este centro sanitario con el máximo celo. La comida es excelente y nos daban a elegir cinco platos, con su correspondiente postre. Le puedo asegurar, señor director, que en el Hospital Municipal no hay distinciones entre ricos y pobres, conocidos o desconocidos. Allí son todos tratados con el mismo interés, ya que delante del médico o enfermera hay simplemente enfermos a los que es preciso cuidar y curar.

"Es consolador que existan centros de este tipo, por supuesto totalmente gratis, donde un pobre cualquiera, sin ningún seguro, pueda recuperarse beneficiándose de las mismas atenciones que cabe esperar de la medicina privada. Un consuelo y una dicha, porque todavía quedamos personas sin pertenecer a la Seguridad Social.

"Sin otro particular, le saluda con afecto,

Fdo.: José Lugilde García

Dende o "Elduayen" ó "Nicolás Peña"

APENDICE

No ano 1981, Gogue, o popular debuxante e humorista, no seu libro "Persoaxes vigueses", presentaba esta caricatura e o agarimoso texto sobre don Nicolás Peña, no que fala do seu apostalado e sacerdocio médico e dis corenta anos ó frente do Hospital Municipal.

*Veradeiro médico de familia, -figura que nos tempos que decorren, non se leva-, don Nicolás Peña, medalla de prata ó traballo
¿Por qué non de ouro? en aquilata-
da olimpiada de merecementos,
corenta anos adicados á súa voca-
ción en activo deica que, hai pouco,
sufriu un achuchón no seu posto...
namentras receitaba, xa un acougo
pasadio, xa -mais posibel- conforto
duradouro.*

*Especialista en doenzas da pel e
"vranceiras" exerceu-exerce a súa
profesión como apostolado, como
sacerdocio indubidabel da Medicina.
¿Cántos milleiros de persoas, cántas
xeracións terán pasado pola clínica
de Policarpo Sanz, polo Hospital
Municipal da súa dirección por
catro decenios? O doutor Peña
teríamolo que calificar -calificao
asín o pobo, sabido nestas cousas- de
"médico do probe", á vella costume, que
el anova pra dar testemuña de próximo
sobranceiro.*

*Polo seu despacho, as doenzas inconfesabeis reciben trato de
senlleiro asisamento, de acrouxolado mutismo.*



FONTES DOCUMENTAIS E BIBLIOGRAFIA

- Alvarez Blázquez, X.M. "La Ciudad y los Días." Ed. Monterrey. Vigo. 1960.
- Alvarez Limeses, G. "Geografía del reino de Galicia. Provincia de Pontevedra." Ed. Alberto Martín. Barcelona. 1933.
- Arquivo Hospital "Nicolás Peña".
- Arquivo Municipal de Vigo. Doc.: Benef.-Hosp. y vv.
- "Boletín Información Municipal" Colecc. Concello de Vigo.
- "Desde Vigo con amor: Cartas a Elduayen" Sep. Rev. "Castrelos", núms. 3-4. Lalo Vázquez Gil. Vigo. 1987
- "El Pueblo Gallego" Vv. ej. Vigo.
- Espinosa Rodríguez, José. "Bouzas". Ed. A. Vigo. 1943.
- Espinosa Rodríguez, José. "Tierra de Fragoso". Vigo. 1949.
- "Faro de Vigo" (vv. ej.)
- Giráldez Rivero, Xesús. "O antigo Concello de Lavadores: Unha aproximación histórica". Asc. V.C. e D. 1987.
- Gogue. "Persoaxes vigueses". Círculo Orensano-vigués. 1981.
- González Martín, G. "Periodistas impulsores del viguismo". I. V. Vigo 1996.
- La Cruz Roja. Memoria esc. por D. Eugenio Domínguez. "Imprenta "Faro de Vigo". 1899.
- "La Administración Municipal en Vigo durante treinta y cuatro meses". Imp. de Fernández Dios. Vigo. 1884.
- "La Voz de Galicia" Vv. ej. La Coruña.
- Pereiro Alonso, J.L. "Desarrollo y deterioro urbano de la ciudad de Vigo". VCOAG. 1981.
- "Pontenova" Rev. de Investigación Xove nº 1
- Taboada Fernández, Nicolás. "Oda a la Cruz Roja". Imprenta de Domingo Sar. Vitoria. 1899.
- Taboada Leal, Nicolás. "Descripción topográfico-histórica de la Ciudad de Vigo y sus alrededores" Imp. de la Vda. e Hijos de Compañel. Santiago. 1840. Edic. Facsímil. Concello de Vigo. 1977.

Dende o "Elduayen" ó "Nicolás Peña"

Rodríguez Otero, Ramón. "La villa de Bouzas en los años 1680". Tuy. 1976.

Santos Reiriz, J. "Bouzas. Forja de una villa." Bouzas. 1971.

Vázquez Gil, Lalo. "Vigo, honras, títulos e símbolos." Imp. Zenith. Vigo. 1986.

Vázquez Gil, Lalo. "Retrincos da Historia de Vigo". Imp. Zenith. Vigo. 1987.

Vázquez Gil, Lalo. "As rúas de Vigo" 2^a Edc. Editorial Cardeñoso. Vigo. 1994.

"Vigo en 1927". Album. Edic. PPPKO. Vigo. 1927.

"Vigo en su Historia". Vv. aut. ediciones. C.A.V. Vigo. 1980.

DEP. LEG.: VG. 784-96



Xosé Elduayen Gorriti